

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

i denne liturgiske Tidspunkt udgivet af A.
Forslag til Kirke-Sangens Forbedring saavel i
Kiøbstæder som Landsbyer, med indstrøede
Bemærkninger om Bede- og Sørge-Sanges
Ælde, og om Kirke-Musikens nærværende
Indretning

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : P. Horrebow, 1785

Fysiske størrelse | Physical extent:

79 s.

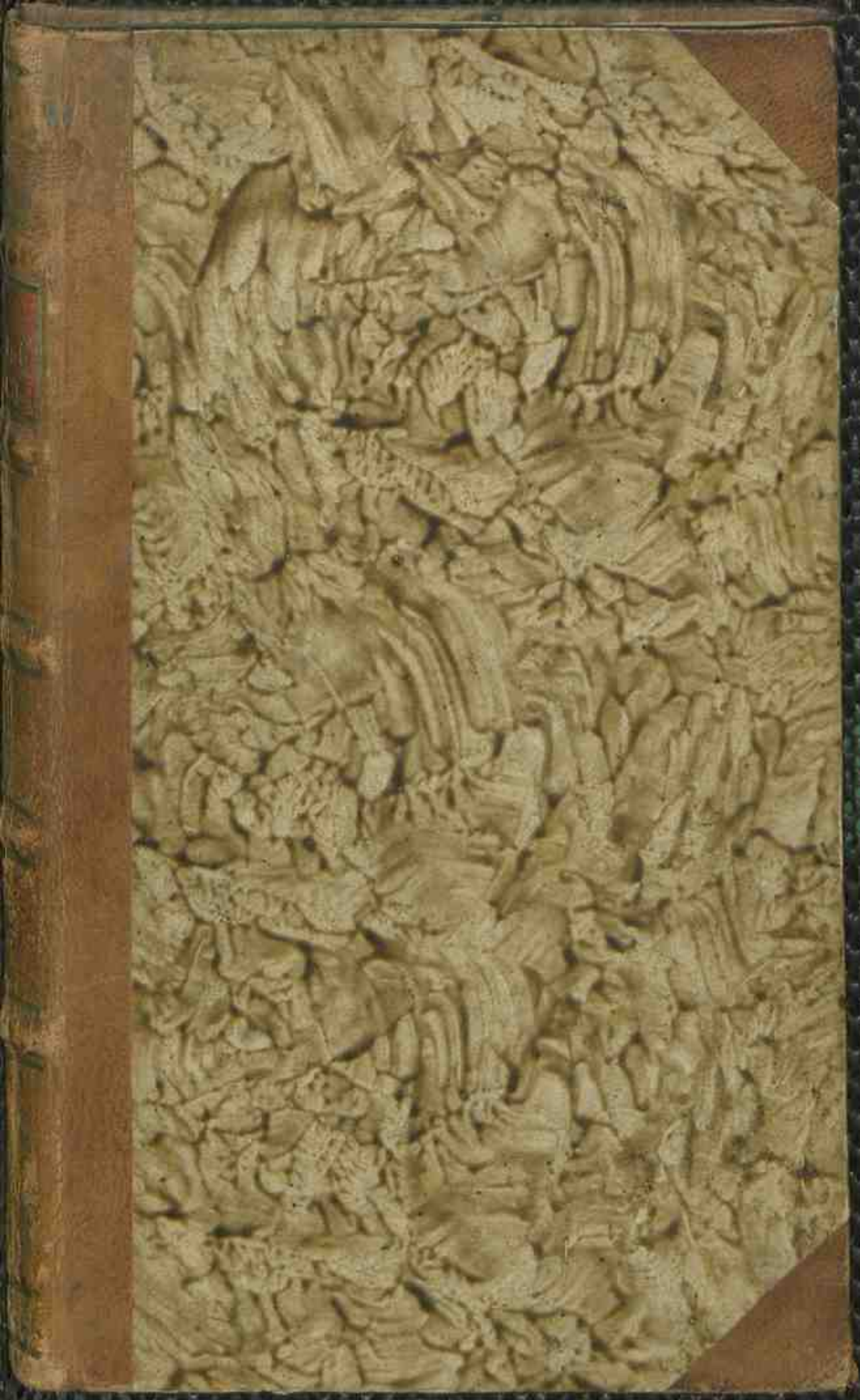
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

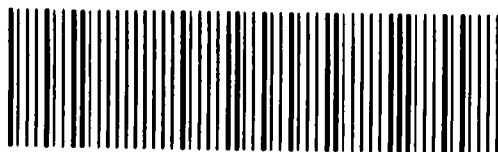
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

R, 2095.
8

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021923071

F o r s l a g
til
Kirke-Sangens
Forbedring

saavel
i Kiøbstæder som Landsbøer,
med indstrøede Bemærkninger om Bede- og Sørge-
Sanges Ælde, og om Kirke-Musikkens
nærværende Indr. tning.

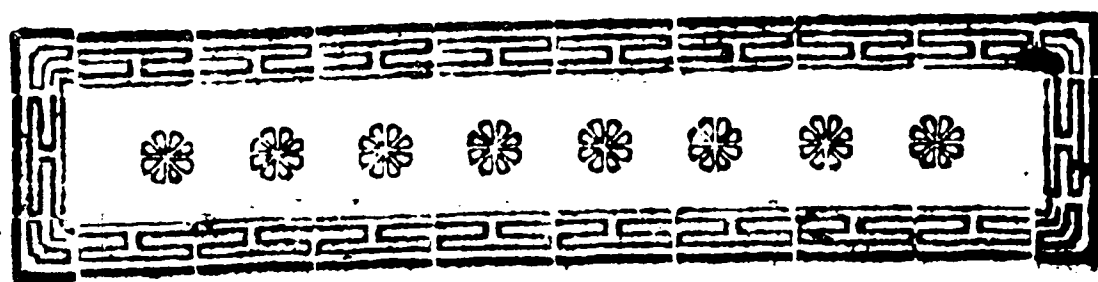
I
denne liturgiske Tidspunkt
udgivet
af
A.

B. H. H.

Kiøbenhavn 1785.
trykt hos P. Hørring, boende i store Biøl-
strædet No. 204.

Gutta cavat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.
Sic homo fit cantor non vi, sed sæpe canendo.

B. H. UNIV.
MAINIENSIS

Forerindring.

Det er i ingen Maade min Hensigt, at stifte endog en eneste af dem, som forstaae Sang eller Musik i Kirkerne. — Jeg har ikke haft Personalier for Dine; men om Sagen selv har jeg talt saaledes, som den er og forefindes, og hvorledes jeg mener, at den kunde være bedre, ved bedre forstaaer jeg: meere overeensstemmende, meere tydeligt og rigtigt.

Jeg har talt om den nye Psalmebog, som indført allevegne, da den jo skal indføres, hvor det endnu ikke er skeet, dog har

❧

jeg ogsaa for Landsbye-Meenighedernes nærværende Forsatning havt den gamle Psalmebog for Dine.

Ingen, som mig synes, giøre sig Skrupel om Reise-Cantorer, der skulle reise om og informere Landsbye-Degne, i at synge den nye Psalmebog; thi man agte:

1) I Landsbyerne holdes ingen Afstemsang, her bliver da alt nogle af de ubekiendte Melodier at fradrage.

2) Hvor ubekiendte Melodier til Høimesse forekomme, er som oftest To at vælge udi, man vælge da den Psalme, hvis Melodie er meest bekiendt, indtil Kundskab i Sangen gradviis (det skeer ei pludselig) kunde udbrede sig i Landsbyerne, saavel som i Kiøbstæderne; thi i Hovedstaden selv har Kirke-Sangen sin Ufuldkommenhed.

3) Mængden af de forskiellige Melodier er ikke saa stor, som et flygtigt Diekast i Psalmebogen kan forføre den Umusikalske til at troe, til Exempel: No. 20, 21, 30, 41, 70, 150, 155, 215, 241, 334, 362, 382, 391, have, skjønt forskiellige Overskrifter, dog een og selv samme Melodie. — Og saaledes har det sig med mange flere, der kunde derfor let forfærdiges en Harmonie over Melodierne til Brug for meenige Mand, den skulle inddeles i Rubriker, og alle de Psalmers Begyndelse, som var af een Melodie, sættes i een Rubrik, og et fælles alfabetisk Register tilføies; saadan Sammenligning skulle jeg være villig at foretage efter den sidste Udgave af Choralbogen, under Navn: Overeensstemmelse mellem Kirke-Melodierne til Nytte for Almuen. Uden derfor at gjøre noget Indgreb i de forundte Privilegier.

Jeg har ved dette Forslag ikke haft Hensigt at anordne, det tilkommer mig ikke;

men saabel Erfaring i, som Agtsomhed paa Kirke-Sangens og Orgel-Spillets Forsatning har gjort mig skicket til at dømme om, hvad der kunde synes billigt og rimeligt, og hvad der stemmer overeens med Kirke-Anordningerne og Gudstienestens bedste Overeensstemmelse til Christi Meenighedens Andagts Befordring; og maatte da noget eller alt af dette findes beqvemt til at iværksættes; maatte det bidrage noget til vore danske og norske Gudsdyrkeres Overeensstemmelse i Sangen ved vor offentlige Gudstieneste, saa er min ringe Bestræbelse lønnet, og al min Hensigt med dette Forslag opnaaet.

Autor.

Her

Ser bliver aldeles intet at tale om den konstige Sang; men allene om den simple; thi, naar Kristne, af saa forskiellige Stænder, i Selskab med hinanden skulle eenslydende istemme glade Lov- og Takke-Sange, haabefulde Bedes- og Sørge-Sange, til deres fælles Skaber og Belsgerer, bør vel Musiken være ligesaa fattelig, som Texten forstaaelig, det er: Melodien (Tone siger Almuen) ligesaa let at synge, som Ordene at forstaae for den i Musiken (Tonekonsten) ukyndige Almue, for hvis Skyld jeg her vil vedsette de fremmede Ords danske Bemærkelse, saavidt skee kan, hvilke vel ere almindelige, men neppe forstaaes rigtig engang af alle dem, som give sig af med at forstaae Kirke-Sang.

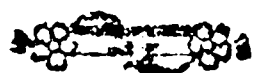

Sangen i alle vore Kirker bestaaer af Choraler, (Psalmes med deres Melodier) hvilke syn- ges af Meenigheden under Anførsel og Bestyrelse af Cantor og Orgel i Kiebstæderne; men i Lands- byerne af en Degn foruden Orgel.

Og Messen, som synses af Præsten alene, den er ikke som Choralerne bunden til Takten (en vis Tid hver Stavelse i); men bestaaer af ligegjeldende at udsynge Noder, og bruges til at udføre, som i Sang, den ubundne Stil. Det som skal synses og altsaa bringes under Takt bør være Vers, og de ere som oftest rimede; men naar nu ubunden Stil, saasom vore Kollekter, skal synses, da skeer det uden Takt, og dette kaldes Messe.

Hertil kommer Litanierne, som skiller sig fra Choralen deri, at de ikke ere nye forfattede efter nogen Verse-Art, og endnu mindre endes i Rim, og de skiller sig fra Messen deri, at de ere indskrænkede under Takten, hvorfor de og ere vanskelige at bringe i Musik; fordi den bundne Stil er saa aldeles forneden til Takten. Bort nærværende Bededaas Litanie er i Schierrings Choral-Bog udført med den yderste Nøiagtighed, saa at ikke en eneste Stavelse er gjort overflødig.

Endelig i Kiebenhavn og nogle flere Kiebs- stæder: Kirke- og Sørge-Musik, som foredra- ges

ges af Sangere og Musikantere, til disse er Mee-
nigheden, for det meste, blotte Tilhørere; men
meere herom nedenfor.

Om Choraler.

Vore Choraler eller Kirke-Psalmer ere alle
forfattede efter en vis Verse-Art, og tillige i Ritm,
de ere derhos meget nøie bundne til Takten. Mee-
ningens rette Udtryk har vel paa nogle Steder for-
arsaget overflødige Stavelser, men disse kan dog
udføres ved at senderlemme Hoved-Noden i saa
mange Deele, som der findes overflødige Stavel-
ser, til Ex. en halv Note til 2 Fjerdedele, eller
 $\frac{1}{4}$ til 2 Ottendele o. s. v.

Man hører endog de meest bekiendte Psal-
mer at synges med Forskiellighed, ja næsten en-
hver, som synger en Psalm, synger den med sine
særdeles Varianter (Forskielligheder), som ere en-
ten meere eller mindre afvigende fra Originalen
(den eneste rette Maade); ja man ville maaſkee
svare, at det har sin Oprindelse af Mængdens U-
kyndighed i Musikken; ja det er sandt! men da de
kan synge efter blot Gehør, hvorforskeer det da
med saa mange Forskielligheder? Jeg troer, at det
har sit egentlige Udspring fra de Choral-Bøger,
som bruges i Kjøbstæderne, og dette er beviisligt;

thi Degnene, Sangens Anførere i Landsbyerne, har jo deres Sang-Kundskab fra Kiøbstæderne, og fra deres Skolegang af; men enhver har i sin Kiøbstad lært at synge med sine Varianter, derefter opholder sig som Student i Kjøbenhavn eller andre Stæder, og kommer her i med andre Varianter, bliver nu Degn paa et andet Stad, og her er Meenigheden vant til andre Varianter; kan nu heraf andet end frembringes Mislyd? deraf kommer den Skurren i vore Kirker, som saa meget klaages over, derved bliver den allerpureste Melodie til et vrælende Missmass.

I Hovedstadens Kirker selv ere jo Varianterne almindelige! I en Kirke hører man Originalen (det er Schjærrings nye Udgave, skient ynget, er dog Original; thi Udgiveren har ei sparet Møie at opsøge Originalerne, af hvilke nogle vare nedgravede i et dybt Mørke) at spilles, i en anden Kirke Breitendichs Udgave, i andre efter haandskrevne Koral-Bøger, maaskee enhver har sine særdeles Varianter, ja, blev det endda derved? Nei langt fra! nu senderlemmer en sine halve Noder til Sertendele, og gjør Passager og Løb baade op og ned; om han end skrider lidt fra den begyndre Tempo i Takten, er ligemeget, Meenigheden skal vel bie, om ei før, saa dog ved Hvile-Punkten; derfor hører man i saa mange Kirker at synges saaledes:

„Fader

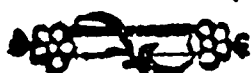
„Fader vor udi Himmerig“

(bag efter Orgel og Cantor allene :) Himmerig, og paa denne Bagsang skal Meenigheden være Tilhørere. Er det Opbyggelse? — Er det Overeensstemmelse? —

En anden vil lade sin Magt høre i at lunde forandre Harmonien og giøre Stads med en løbende Bass eller fligt. En anden vil ret vise sit Vid i Interludier (Mellemstil), nogle har disse indskrevne ved Hvile-Punkten, undertiden en halv Snees Noder (gid dog aldrig flere!) andre tilføjer dem ex tempore af sit eget Genie, og — naar nu alt dette kommer sammen, kan det da andet end virke Forskiellighed mellem alle Kirkers Sang i Almindelighed, ja næsten mellem hver enkelt Persons Sang i Særdeleshed; thi da mange opholder sig snart i en Meenighed, snart i en anden, og der synges ikke i en Kirke nøiagtig som i en anden, saa er det største Forvirring for dem, som af Mangel paa musikalisk Indsigt maae synge efter Gehør, og det er jo dog de fleste! — Hørte disse enhver Melodie efter sin eneste Original, og altid efter en vis Tempo i Takten, og det i alle Riibstæder ligedan, da ville snart Overeensstemmelse i Sangen ved vor Gudstjeneste udbrede sig til hver enkelt Person, endog i Landsbyerne; og den eneste sikre Veie hertil var: at de originale Me-

Melodier bleve paa alle Orgeler i begge Rigerne nøiagtig spillede efter Schjærrings Udgave, og denne hyppige Uffah ville maaskee nedsætte Prisen, saa at det ikke skulde falde de Organister i de smaa Kiøbstæder, som ere ringe lønnede, saa besværligt at anskaffe den, og maaskee endog den fattigste Kirke kunde taale denne ringe Udgift, som kunde være Kirken til Brug vel i et heelt Sekulum. Dette troer jeg var det første vigtige Skridt til Sangens Forbedring, og gid det andet maatte være nøie forbundet med det første, nemlig: at i alle Skoler, hvor Underviisning i Sangen skeer, dertil maatte bruges den sidst udgangne Gradual under Navn af: Sangbog, og dernæst at Underviisningen virkelig skeede i alle de Skoler, hvor den bør at skee, og — kunde Kundskab i Sangen med Tiden udbrede sig saa vidt, at denne Sangbog blev brugt af alle Degne og Cantorer med deres underordnede Sangere ved Kirketienesten, da vilde man paa ganske faa Aar see en fiendelig Forbedring i vor Kirke-Sang. — Gid alle Varianter haade til at spille og synge efter, maatte være strengt formeent! især de stygge springende Interludier og selvgiorte Løb op og ned af Klaveret være borte fra den hellige Sang! Helligdom og Spøg maae aldrig foreenes. En kyndig Organist lade, om han vil, sin Talent høre førend Tienestens Begyndelse og efter dens Ende, ved Præstens Nedgang af

af Prædikestolen og i slige ligegyldige Tilfælde, som
ere afskillede fra Gudsdyrkelsen; Kiendere vil altid
skisne paa hans Indsigt.

Den Enfoldige, som kunde see Organistens
Fingre at hoppe op og ned paa Klaveret som en
forvildet Græshoppe, kunde maaskee troe, at han
spillede heel prægtigt; men den Kyndige maatte
tænke: Al, hvor han masakrerer Choraler! —
En Organist søge sin Værd og Choralens Rigtig-
hed i den alvorlige Simpelhed! saa gjorde vor
musikaliske Schiørring ved Choral-Bogens Udgave,
og — alle Kiendere billige hans retskafne Valg.

En vis Tempo i Takten holdes til Choralens
Ende! alle Løb forkastede følge de foreskrevne No-
der nøie! En Harmonie til Enden uden alle For-
andringer! ei saa langsom, at Orgelet og Canto-
ren snakker de sidste Stavelses bag efter! ei holdes
længere ved Hvile-Punkten, end at man kan dra-
ge sin Aande, og strax til den følgende Strofe,
der begyndes kun som med et Anslag, hvilket er
nødvendigt; thi derved gieres Meenigheden op-
mærksom paa, at Hvilepunkten er forbi. — Kun
for al Ting være de spøgende Mellemspil borte fra
Guds Huus: naar jeg taler med Gud, bør jeg
ikke sætte mit Bid paa Skruer, da være mine Fæ-
llefer og Udrøst alvorlige, med Erbedighed for
den majestætiske Overherre!

den

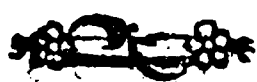

Gid de Faa, som ved sliq hyperlig Choral-Spil ere folgebærdige Mønstre, maatte efterlignes af den øvrige Mængde!

Den samme Simpelhed i at synge Psalmerne bør iagttages saavel af Forsangerne (Cantorer, Degne, Disciple), som af Meenigheden.

Er en Minister for sin Fyrstes Dine, og i Samtale med ham fremføre et betydeligt Statsanliggende med Harlekinade eller Trallen? Ja tænker og føler han Sagens Vigtighed, kan han da giere Krumspring og Speg? Hvor meget mindre skulle da en andægtig Kristen for den almægtige og allestedsnærværende Guds Dine, i Samtale med Himmels og Jordens høieste Herre om den allervigtigste Sag, sin Siels Salighed, torde fremkomme i Herrens Tempel med Halsen fuld af Triller og Musikens kunstige Manerer, og dette skulle jo dog være overensstemmende med hinanden! maatte det da ikke fordre saa megen musikalsk Opmærksomhed, at der ikke kunde blive mindste Plads for Andagten? — og er det dog ikke til dens Befordring vore Templer ere byggede, forsynede med Lærere, Forsangere o. s. v.?

Der:

Dernæst fordres til Andagten en rigtig Kundskab om Ordenes Meening, hvilken korte Bemærkning jeg her vil indstroe, skient det kun er min Hensigt at tale om Psalmernes udvortes Synngen. Forstaaer en Kristen ikke de Ord, han udsnuger, ved Gudstienesten eller ved sin huuslige Andagt, da er det kun et Mundsveir, det er at drive Spilsfægterie med de allerhelligste Ting; enhver burde vel vogte sig derfor, og hellere forud igiennemsee de forestaaende Psalmer. Dunkelheder i Meeningen kan ei allevegne undgaaes, fordi Verset skal bindes til et vist Metrum og desuden til Riim. Af fremmede Ord have vi kun det græske Kyrie eleison i Litaniet, og Kyrie eleis i No. 2. af Psalmebogen, hvilket sidste havde nok i dansk Oversættelse stemmet bedre med Takten; thi saa havde vi faaet den fornødne Trokæe i den anden Takt, vi faaer vel en Daktyl i den første Takt; men det græske Kyrie er jo og en Daktyl, dog træffer den sidste korte Stavelse under den første Node, saa der seiles vel ikke saa stort mod Arsis, man see begge Deelee i Forhold til hinanden:

Græsk: Kyrie eleis!
Dansk: Herre for barme dig!

Da nu det græske skal synges, saa faaer man (som i Choralbogen staar) slaae en Beile over den anden Takt, og synke begge Moderne paa den ene Stavelse: e; men ingenlunde maae den første Takt sættes Beile over Moderne e, fis; thi saa blev Ordet (Kyrie) kun til 2 Stavelser, som man seer de i forrige Sekulo har kastet een Stavelse bort og gjort begge Ordene til eet, hvilket jeg tilligemed Marzans Oversættelse af det sidste i det 4de Bærs vil udskrive: „At vi bestandige blifve, Paa vor sidste Ende, Naar vi med Diefvelen lifve, Om dette Elende, Kyrieleis.“ *)

Men herom, som og om andre Dunkelheder i Psalmebogen, kan sammenlignes Pastor Ussings oplysende Anmærkninger til Psalmebogen, hvilken var at ønske, at Degne og Skoleholdere ville giere deres Meenigheder bekiendt ved Aftenlæsninger og i Skolen, ved at forklare de største Dunkelheder i et par Psalmer af Gangen, naar Leilighed gaves, og dette var maaskee den beqvemteste Maade, at giere den nye Psalmebag bekiendt hos, og altsaa brugbar og forstaaelig for Bønderne, ferend den bliver indført i Kirken; thi da ville det ikke være for dem saa stor en Nyhed eller Uforstaaelighed i de ubekiendte eller dunkle Steder.

Jeg

*) Almuen siger endnu: Kyrieleis; men det er vel ikke at undre, de har jo ikke lært den græske Syntaxis!

Jeg har i det foregaaende sagt min Meening om, hvad der burde bidrage til Sangens Overeensstemmelse i det Heele, jeg vil nu og foreslaae, hvad der i enkelte Deele, i hver Bys eller hver Meenighed, kunde bidrage saavel til Sangens Forbedring og Overeensstemmelse, som til Læthed for de Unuskalske, og dernæst: hvorledes en rigtig og paa meere Kundskab grundet Nøiagtighed gradviis kunde tilveiebringes hos den ganske Almue.

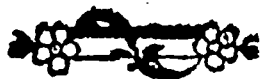
Det Første er: At de ved Kongelige Kirke-Anordninger befalede Synge-Dvælseser virkelig iagttoges. — Det Andet: at Chor indrettedes, hvor nu ingen ere. Og det Tredie: At en offentlig Synge-Prøve foregik hver hellig Dag.

Da alt dette troer jeg efterhaanden kunde iværksættes; thi pludselige Indretninger, om de ere nok saa grundede, finde altid megen Modstand af Baner, og den gamle Eleutrians Underkuelse er altid Uheilighed.

Jeg vil først tale om Synge-Dvælseserne, og her ere de latinske Skoler den første Gienstand. Jeg flender adskillige Skolers Forsatning i denne Henseende; men jeg taler om ingen egentlig, jeg taler almindelig. Ingen latinsk Skole er frieta-

get fra at synge Choral-Melodierne nøie efter Gradual; men det paaligger dem endog at synge noder og taktrigtig ved Musikers Opførelse paa Festerne; men disse Musiker ere ikke allevegne af een Indretning, paa nogle Steder synge de ved Festerne blot en Slags Lovsange, der ere forfattede i flere Vers efter eet Metrum, med en let Melodie, kort: de ere af syllabisk Indretning som Choraler, og paa nogle Steder accompagneres de allene af Violiner tilligemed Orgelet; paa andre Steder gaae de videre ind i det Musikalske, med Recitativer, Arier, Duetter og hvad Melismatisk kan være. Hine synge, som oftest, efter Gehør, og disse — gid alle de, som havde Moderne for Dinene virkelig sang efter dem, det er: at de nogenlunde vidste, at træffe Intervallerne efter det foreskrevne, jeg siger: nogenlunde; thi at træffe alle muelige Intervaller usøgt er en svær Sag, og kan ikke fordras uden i de egentlige Synge-Skoler. Men at synge et Stykke saa ofte igiennem ved et Instruments Hielp, at man træffer Intervallerne meere efter Gehør end efter Modernes Forskrift, det kan aldrig i egentlig Forstand kaldes at synge efter Noder. Dog troe ingen, at jeg fordrer enhver Skole-Discipel skulle være Extemporal-Sanger, da Sang kun for dem bør være en Bisag, og ders for troer jeg, at de ikke bør besværes med den melismatiske Sang, hvilken med sund Smag vel heller ikke

ikke kan anbringes i Kirken. At Mode-Sangen tilforn dog har været meere beobagtet slutter jeg af denne Omstændighed: jeg saae i en latinsk Skole, at de havde en Slags syllabiske Hymner, meget lette at synge, hvilke bleve ved Festerne sungne paa Orgelet; men de større Discipler underviste de mindre i at synge dem efter Gehør, og de sagde sig paa samme Maade at have lært dem, da de sad i de nedre Lectier. — Texten var nøiagtig underskrevet Moderne, om hvilke de havde denne Kundskab: „naar, sagde den ene til den anden: der staaer saadan en aaben, der holder du længere end som ved de andre;“ og det var alt det Musikalske de vidste. — Det var halve Moder de kaldte aabne, og de andre vare Septendele. — Men hvorfra var denne ordentlige indrettede Musik, og hvor havde de fra Begyndelsen lært Melodien? Monne dette ikke giver sikker Formodning, at det Musikalske har engang været der paaagtet? Nu havde de ingen Underviisning; thi ham dette tilkom, forstod det ikke, men fra Begyndelsen maae de jo dog have havt Underviisning? —

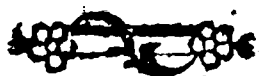
Dog det hjælper lidet at tale om den gamle Tilstand, hvilken vi ei engang nøie kiender; men dog troer jeg det viser, at mit Forslag ikke er lutter nye Inventioner, og i øvrigt: hvor Latinske Chor- og Kirernes fattig-Skoler ikke synge Choral-Melodierne

efter Noder, der afvoige de fra Kirke-Anordning-
 gerne. Vi har seet en Schönheider at have ind-
 ført Node-Sangen i de danske Skoler, som staae
 under hans Direktion; og gid det maatte efterføl-
 ges i begge Riger med Fremgang! — men dette har
 disse store Vanskeligheder: Mangel paa Underviis-
 ning, paa fornødne Bøger til Underviisningen,
 som og et Instrument for Informatoren, hvilket
 behøves til Sikkerhed i Tonen; thi den kyndigste
 Sanger kan ei andet end forvildes af en Mængde
 ukyndige og omværende Sangere. Ofte er Lære-
 rens Gage saa liden, at et Instruments Anskaf-
 felse og Bedligeholdelse var at fordre af ham den
 største Ubillighed. Men jeg vil foreslaae, hvad
 jeg anseer for den mueligste Wei til at naae dette
 Maal, og at raade Bod paa disse Mangler.

Af de latinske Skoler er vel ingen saa fat-
 tig, at den jo kunde bekoste en Sangbog til hver
 Discipel, og hvor mange Aar kunde de ikke vare,
 naar de ei bleve overladte Disciplerne uden til Syn-
 ge-Dvellerne og Kirke-Sangen. Ja vilde man
 end paastaae, at denne Beføstning var saa stor,
 da lad kun Skolens Kasse giøre Forstrækning, og
 træf det derefter af Disciplernes Stipendier, kun
 en halv eller heel Skilling fra hver om Ugen, ind-
 til det var betalt, og jeg troer ikke denne Fradrag-
 gelse kunde blive følelig endog for de allerfattigste

Di-

Disciple; kunde det ei saaledes afbetales i eet Aar, saa lad to gaae hen, og saa var her jo Gradual-Bøger for mange Aar. — Ja ville man maaskee indvende: disse maatte engang forældes, og da var det lige nær; men dette kunde forebygges saaledes: naar det første Udlæg var afbetalt, saa kunde af hver Discipels Stipendium afdrages 4 eller 8 Skilling i et ganske Aar, og det skulle uden Tvivl give saa stor Summe, der kunde være tilstrækkelig, at forsyne de gamle Bøger med nye Bind til Conservation, og efterhaanden i de ganske forældedes Sted at anskaffe nye. — En Violin med Strænges Vedligeholdelse for Informatoren til Underviisningen kunde vel og af disse Penge beløstes. — Dette er for mig saa sandsynligt, at det ikke fattes andet end Iværksættelsen.

Men hvad de fattige Skoler angaaer, da have disse ikke alle Formue til denne Beføstning, og fra de fattige Børn er intet at afdrage; dog — skulle ikke de Formuende i hver Sogn, ved en liden frivillig Gave til dette Brug, afhielpe den Trang? og kunde det ikke vel skee i alle Kiebstæder; og mon disse Belgierere ikke ville finde den sandeste Glæde og ensteligste Nederlag, ved at erfare, hvor meget deres Gave have bidraget til Skolens Oplæren i Sangen, og altsaa til Sangens Overeensstemmelse i Kirken og Gudsdiens-

stens Fuldkommenhed. Hvilken varig Nytte kunde saadan en (skient ringe) Gave stifte! — Hvilken herlig Fremstigt i Tiden! disse Børn saaledes oplærte i Skolerne, skulle engang udgiere Mee-nigheden, der saaledes fra sin Ungdom op havde lært at synge Kirkepsalmerne rigtig og overeensstemmende, (hvilken for os uhørt Harmonie!) Hvad her er sagt om de danske Skoler ville vel være for det meste anvendeligt i alle Kiøbstæder i begge Rigerne. Dette var om de fornødne Beger til Underviisning; men nu om Underviisningen selv.

Her synes at gaae os større Vanskeligheder i Møde; men i alle latinske Skoler er dog en Cantor, paa de fleste Steder tilligger det en af Herrerne, her udfordredes altsaa at han forstod det Fornødne. Den som ellers attraaede sligt Embede, ville vist anvende nogle faa Ugers Glid paa at kunde undervise rigtig i en Choral's Sang, og den ganske Affaire gaaer ikke over halvanden Oktav, inden hvilket Omfang af Toner alle vore Choraler ere komponerede, og der træffer i dem alle kun nogle faa Intervaller, som ere vanskelige at træffe. Og mange, allerede i sligt Embede, ville vel endog for sin egen Skyld, finde Fornøielse i at erhverve sig en saa behagelig Kundskab, han behøvede just ikke at vove sig vidt indi det Musikalske,*) og derfor

*) Han kan undvære Indsigt i Compositionen, General-Bassen, Subjectet, Kontra-Punkten, Canonen, Fugen med sin Dur og Comes, de italienske Kunst-Begærnelser, Trioler, Valzer o. s. v.

derfor ville en Anviisning, maaskee under Titel: Veiledning til at synge Kirke-Psalmerne rigtig, være høist tienlig.

Heri skulle da kun vises den fatteligste Maade at læse (allene) de Moder, som forekomme i Choralerne, dernæst det fornødne om Tone-Arterne og Takten. Den som attraaede videre Kundskab, lad ham betiene sig af tilstrækkelige musikalske Afhandlinger og Underviisning. Men denne omtalte Veiledning skulle være saa fattelig og tydelig, at enhver Skole-Discipel kunde forstaae den og vejlede sig ved den til at synge en Psalme nøiagtig.

I Øvrigt var det vel rigtigt, at flige Lærere bleve ved Antagelsen prøvede i det Musikalske, hvilket ei maatte bestaae i at synge en Psalme saa leselig hen; thi da kunde mangen Bonde gjøre sig Prøve; men hellere i at kunde træffe Intervalterne rigtig paa et Instrument; thi den som det kan, han kan og anføre andre til at synge rigtig, skjønt han ei selv har en god eller stærk Stemme; da derimod den, som har den allernyppeiligste Naturens Stemme, men kan ikke tage Tonerne reent paa noget Instrument, er ikke i Stand til at vejlede sig selv, mindre andre. Dog mærk man: dette sigter kun til dem, der blot skulle undervises; saasom den, der vil være Forsanger i Kirken, maae

tillige have en god Stemme, jeg meener: han skal synge en stærk og reen Tenor. — Alt-Stemmen er for svag, Bas-Stemmen for dyb, det er Sandheder, som ikke trænge til Beviis. — Hvad her er sagt, er og tildeels anvendeligt paa Forsangere i Landsbyerne.

Jeg forudsætter da i hver Skole en til Synge-Dvellerne beqvem Informator og de fornødne Sangbøger, hvilke alle maatte være Schierrings trykte Udgave, for at befordre den almindelige Overeensstemmelse i alle danske Kirker, (det samme gielder om de tyske Meenigheder efter deres Gradual-Bog). — Jeg foreslæaer da denne Maade til Iværksættelsen: i enhver Skole maatte anvendes nogle Timer ugentlig til disse Dveller, af Begyndelsen maaskee en halv eller heel Time daglig, indtil det kom noget i Gang, alt efter Skolens øvrige Underviisnings og Indretnings Leilighed. — Men skulle nu dette være ret nytteligt for Meenigheden tillige, og Chorsangerne stemme præcis med Orgelet, ikke afvige fra hinanden det mindste i Takten, eller den ene tage noget Interval højere eller dybere, end som stod foreskrevet, saa udfordredes hertil, at i hver Bye hvor kun en Kirke var, maatte for hver hellig Dag paa en fastsat Time holdes en offentlig Sang-Prøve i Kirken

af

af Organisten og Cantoren med sine underordnede Sangere; Kirken være tilgængelig for enhver Person af Meenigheden, af hvilke jeg troer mange at ville møde hver med sin Psalmebog, i det mindste visselig dem, som havde Begreb om Gudstienestens Overeensstemmelses Vigtighed. Nu skulle alle de Psalmer, som tilforn vare igiennemsiungne i Skolen, og stode foresskrevne til næste hellig Dag, affynges ved Orgelet, ei alle Versene af en lang Psalme; men kun saa mange, indtil Organisten og Sangerne stemmede punctuel overeens. Paa begge Sider binde de sig nøie til det foresskrevne, aldrig spille eller synge udenad, om man end vidste det nok saa nøie; thi dette forleder til Skiedesleshed og Afvigelser, altsaa til Skurren og Feil. Nu være de, af Meenigheden tilstædeværende, agtsomme Tilhørere, med Dinene vendte til hver Stavelse, som de hørde Sangerne at foredrage; til hvilken Ende det altid er en Sangers Pligt, at synge reent ud af Halsen, ei knibe Tænderne tilfammen, eller lade Tonen gaae igiennem Næsen. Vilde man ikke tygge Tekten saa tit, da kunde man solsegere indtil de stemmede overeens, og da affiunge Tekten til Meenighedens Nytte, og til at øve Sangerne i at udsynge Ordene forstaaelige. Jeg troer det var bedst ved denne Synge-Prøve, først at synge Modernes Navne, for at giøre Fundamenterne uforbigaaelige ved Synge-Ovelserne i

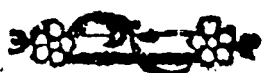

Skolen, dernæst den Stavelse a eller ha paa hver Node, for ret at oplukke Munden paa Sangeren og giøre hans Røst tydelig, og tilsidst — at synge Texten.

Skulle det ved en ubekiendt Melodie forlanges af Meenigheden at den maatte repeteres, paa det at de kunde fatte den desbedre, da burde det aldrig nægtes.

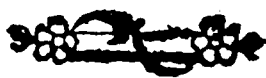
Men i Stæder, hvor der var flere Kirker, var det vel bedst, at alle Sangere og Organister gjorde Prøve i een Kirke (ei tydske og danske tilsammen). — De møde da alle i Hoved-Kirken, og for Meenighedernes Skyld paa en fastsat Time; Organister, Cantorer og deres Sangere, ingen undtagen; thi man seer dette var ligesaa nødvendigt, som at møde ved Kirketienesten selv. Saa fornødent som det er for Præsten at berede sig til at præke, saa fornødent er det jo for Sangerne, at berede sig paa at synge. Og hører ikke en sammenstemmende, ordentlig, og altsaa høitidelig og opbyggelig Sang ligesaavel til Gudstienesten, som en god og opbyggelig Præken?

Jugen vil dog tilstaae, at det er nok for Præsten at begynde Prækenen og komme til dens Ende, — nei! — man bedømmer hans ganske Foredrag; saa:

saaledes er det ikke heller nok for Sangerne, at erlange til en begyndt Psalmes Ende, — nei! — deres ganske Foredrag er at bedømme. Tilmed synes mig: alle Stænder erkiende jo et Overhoved og Opsynsmand, hvorfors da ikke ogsaa Forsangerne ved vor Gudstieneste? De have Kirkens Øvrighed at skyldes Lydighed; men ingen er deres nødtvungne Naaseer i det musikalske Fag; da de dog, næsten ved hver Psalme de synge, bevise at de behøver det høiligen, (herfra ere meget saa Undtagelser).

I Kiøbenhavn ville vist en af de store Musici, som ellers havde et fordeeltigt Embede, og hvis Tid det kunde tillade, ei lade det falde sig besværligt, at anvende en Time den ganske Uge til denne store Stads mange Meenigheders Overeensstemmelse i Kirke-Sangen og til deres offentlige Andagts Befordring. Jeg forudsætter altsaa en saadan erfaren Musikus, at være af høieste Øvrighed som en selvwillig Person udnævnt til Direktør ved Kirke-Sangen; og naar nu han ved den bestemte Synge-Prøve var tilstæde, da kunde ingen af de angieldende Parter blive borte, og alle Spille- og Synge-Varianter blive ubrugelige. — Man veed desuden hvor stor Indflydelse Hovedstaden har paa alle andre Stæder i Riget. —

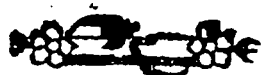
Mit Forslag er da: paa en fastsat Time møde Kirkesangs Direktøren i Hoved-Kirken, og selvfølgelig alle de ham underordnede Organister og Cantorer med deres Sangere, ikke for nu at øve sig, (thi Synge-Dvellerne maae gaae forud); men for at vise Prøve. Skjønt kun een Organist kunde spille, burde dog de øvrige være tilstæde, paa det de følgende Dag kunde nøie harmonere hver med sit Chor. (Thi at Choret fryder vaersom med Dre og Stemme bag efter Orgelet, som den Blinde efter sin Ledfager, gfulder mig slet ikke; alle Vedkommende beobagte det foreskrevne, og saa stemme begge overeens paa cengang). Naar nu Psalmen blev forespillet, da maatte hver Organist og Sanger følge nøie hver Note med Agtpaagivenhed. Organisterne kunde omstifte at spille, ikke for at øve sig, *) men for at lade høre, at de alle som een holdte lige Tempo i Takten. Naar nu alt saaledes var tilendebragt, da bede Direktøren denne eller hiin Kirkes Sangere, at solsegere een af de foresiungne Melodier, og derefter lade denne eller hiin Discipel (uvist hvilken) solsegere en anden af de samme Melodier; hvor meget dette sidste ville bidrage til Synge-Skolarernes Agtpaagivenhed ved Synge-Dvellerne i Skolen, og til Cantorernes grundige Glid kan vel enhver indse. Ingen ville dog vel offentlig prostituere sig som efterladet; men søge en sand Ære i, at kunde synge sine

*) De ere før Antagelsen ved Prøve erklærte capable.

sine Melodier rigtig; ved rigtig forstaaer jeg: punktuel og simpel. — Denne offentlige Prøve er jo dog ingen farlig Nyhed, slige Prøver foregaae jo enhver Kirke-Musik; men at det var ligesaa, ja meere vigtig i Henseende til Choralerne, det tør jeg strengt paastaae; thi disse befordre Andagten, men hiin ikke, hvilket nedenfor skal vises. — Ved denne Sang-Prøve maatte foruden de latinske og danske Chor-Skoler ogsaa enhver Kirkes Fattig-Skoles Discipler møde, nemlig: de, som vare saa store, at de nød Underviisning i Psalmesynge; Stavebørn, seer man let, kan ikke regnes til Sangere.

Naar nu dette skede paa en fastsat Tid, ville af Meenighederne mangfoldige, som attraaede at synge deres Kirkepsalmer rigtig, møde, hver med sin Psalmebog, deels for at lære (efter Gehør, forstaaer sig selv) de Melodier, som aldeles ikke, eller ei saa nøie vare dem bekiendte, deels for i de bekiendte Melodier at bemærke, hvor de selv sang anderledes, og da at forandre denne Afvigelse. Mon denne nøiagtige, hyperlige og behagelige Sammenstemmen af saa mange Christnes Munde, ledsaget af Orgelets reene og stærke Harmonie, ikke maatte indgyde, endog den i Dorsthed følelse, hellige Følelser? Man veed hvad Magt reen harmonisk Sang og Musik har til at henrive det menneske

menneſkelige Hierte, kun: at den i Kirken er alvorlig uden Paſſager og Manerer paa den ene Side, og uden Varianter og Uſvigelfer paa den anden Side. Den ſimple Slutnings-Trille ſynes at være den enefte tilladelige Maneer paa Orgelet *) ved vore Kirke-Pſalmer, ſaaſom den angiver Nærmelſen til Hvilepunkten, og dernæſt et kort Anſlag ved hver nye Strofes Begyndelſe, det ſætter ligeledes Meenigheden i Opmærkſomhed, hvilket før er ſagt. I øvrigt enhver, ſom har muſikaliſk Indſigt, hvad enten han er af Sangens Anførere eller Meenigheden, da bringe han intet ind i Guds Huus af den for Øret ſmigrende Theater-Stil. Kirkeſtilen bringes jo ei paa Theatret? Udenfor Kirken ere anſtændige Forlyſtelſer Menneſket tilladte; men i Samtale med det høieſte Væſen paſſer ſig intet uden det, ſom er alvorligt og ſimpelt. — Naar en Guds Fuldkommenheder (ſom de kan være hos et Menneſke) opvækker hos mig Følelſe af Erbødighed og Agtelſe, eller min Pligt opfordrer mig til Taknemmelighed mod min Belgierer, da kommer jeg ikke til ham med Ratter og Glas; mindre bør jeg da anbringe egne tilſatte ſpøgende Manerer paa de Toner, med hvilke jeg beſynger den Allerhøieſtes uendelige Fuldkommenheder, med hvilke jeg priſer utallige Væſeners Skaber og Belgierer, og med hvilke jeg bønſalder Millioners Forbarmere om Naade og Tilgivulſe.

J

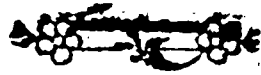
*) Dog ikke for Sangeren.

I de Kiøbstæder, hvor een Chor-Degn allene tilligemed Orgelet forestaager Sangen, har man Marsag med Forundring at spørge: hvi der ingen Chor-Sangere ere? Kirken har jo dog i det mindste sin Fattig-Skole, og har Naturen nægtet disse fattige Børn meere Beqvemhed til at synge, end andre? Man finder jo ligesaa ofte blant dem, som blant andre, naturlig gode Stemmer, og godt musikalsk Gehør, og de have bedre Tid at anvende dertil, end de i de latinske Skoler. Det synes da ikke at kunde vente Indvending, at Chor-Degnen jo burde anføre disse til at synge Psalmerne rigtig; og at han da med disse Sangere og Organisten, for hver hellig Dag, paa en bestemt Tid gjorde Prøve i Kirken, hvor enhver af Mee-nigheden, som vilde, kunde være tilstæde, som og de nærliggende Landsbye-Degne, der manglede sliig Indsigt, men gjorde sig Glid for at forrette sit Embede vel. — I øvrigt maatte denne Synge-Prøve foretages paa samme Maade som for Kiøbenhavn er foreslaaet.

Denne saaledes underviiste Skole kunde altsaa udgiøre Choret, hvor nu intet er, og ved Kirketienesten have Plads uden for Chor-Degnens Stoel, til Lættelse for ham, til rigtig Ansørsel for Meenigheden, og altsaa til Gudstienestens Fuldkommenheds Befordring.

Swad

Hvad der foran er sagt om Cantorers Capacite og Antagelse sigter i alle Maader ogsaa til Chor-Degne.

Med denne Leilighed vil jeg og tale om muelige Landsbyskole-Chor. — Hvor der er Kirke er jo ogsaa Skole, og hvad er da naturligere, end at Skolens Børn maae udgiøre Chorets Sangere! Og dette synes at være enhver Præstes Pligt at paasee, at de Børn, som hørte til Skolen, om Helligdagene havde Plads uden for Degnens Stool og hjalp ham med Sangen; til Lættelse for Degnen og til at holde Meenigheden desbedre i Tonen, og derved altsaa at befordre Overeensstemmelse og Fuldkommenhed i den udvortes Gudstieneste. Og disse Børn ville, naar de ved Aarene bleve Meenighedens Lemmer, vide at synge deres Kirkesalmer rigtig. — At det kunde paalægges Skoleholderne at have musikalsk Kundskab, eller at undervise Børnene i Sang, var vel høist urimeligt, da de ere saa ringe lønnede, dog synes det, at saadan Concurrent burde have Fortrin for andre, naar de i øvrigt vare af lige Qualiteter, som og til Degne-Embedet at foretrækkes andre, ellers af lige Qualiteter. — Men Degnene have (paa de fleste Stæder) god Belønning, og disse paatage sig at forestaae Kirkesangen, hvad var da billigere, end at de virkelig vare capable dertil?

Jeg

Jeg har før sagt, at til en Choral's Sang hører ikke saa stor musikalsk Indsigt. — Og de, som attraaede et Degne-Embedede ville let erhverve sig den ringe Kundskab, naar det uforbigængelig fordredes: 1) At kunde læse de II Noder, som forekomme i en Koral. — En Bondedreng kan læse 24 Bogstaver, det er baade meere og vanskeligere. — 2) At han vidste det allerfornødteste om Takten, kun at han kiendte Enkelt- og Tripel-Takten (andre forekomme ikke i Choraller) Inddeling, at nemlig: 2 Fierdedele Noder var en halv, 2 halve var en heel og altsaa en fuld Takt o. s. v. — En Bondedreng har i sin Kundskab drevet det langt videre, naar han kan lægge Bogstaver sammen. — 3) At han paa en Violin kunde gribe reent de II omtalte Toner, fra eenstregen c til tostregen f. — Mangen Bondedreng kan gribe alle muelige Toner efter blot Gehør uden Noders Beiledelse. — Monne dog denne Fordring var for stor? — Kunde der gaae mange Ugers Glid hen for et menneffeligt Genie, til at erlange denne fornødne Kundskab, for derved at forestaae sit Embede vel? —

Jeg veed vel, at mange Forsangere ansee Kirkesangens Foredrag for en meget ubetydelig Bagatel; naar de ikkun faaer Psalmen begyndt og erlanger til Enden, saa meene de, at alting er vel be-

stilt. Og at dette er en Sandhed, bevise selv de mange, som aldeles ikke lægge sig efter at synge nogen Psalme rigtig; men hvor meget de deri feile, maae andre dømme. Ja gid de selv, enhver især, vilde betænke sig lidt derpaa, og dømme u-partisk, om det er ligemeget, enten Forsangeren bidrager til Meenighedens Andagts Underholdning og Forhøielse, eller til dens Lunkenhed og Forvirring? *) Naar saadan Kundskab absolut udfordredes, saa ville enhver vist gjøre sig beqvem dertil; men skulle dette overstige nogens Begreb, da var han nok ei beqvem til Antagelse som Forsanger ved en alvorlig og fornuftig Gudstieneste. Desuden har vor Choralbog ikkun 100 Melodier, fra hvilke endda nogle kan fradrages, saasom: hvor der findes tvende Melodier for een Psalme, der kunde den første, som den letteste, være nok for Landsbysterne, og i øvrigt see Forerindringen, hvorledes flere Melodier kan fradrages, og at der
ikke

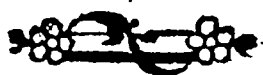
*) En Anekdote beretter: En Forsanger, som sang vel, kunde just en Kæmpevisse, hvori han var meget forelsket, paa en Psalme-Melodie; det træffer engang, at han havde en Psalme af denne Melodie til Beslutning; men Ideen af Melodien var i hans Siel saa nøie forbunden med Kæmpevisen, at den forleder ham til at begynde Kæmpevisen. De Nærestaaende erindrer ham strax: „Hær J taer Feil,“ men han svarer uforlagt: „J skal gjøre mig en Skade, naar jeg passer Tonen.“ — Han vidste dog det var hans Pligt at vasse Tonen.

ikke er saa stor Mængde af forskjellige Melodier, som man ved en hurtig Giennembladen i Psalmebogen kan falde paa at troe. Overalt har ingen fornøden at tænke, at nogen bekiendt Psalme skulle have saaet anden Melodie, end den har havt tilforn.

At et Bondebarn saa let kunde lære at læse 11 Noder som 11 Bogstaver, behøver ikke at tvivles paa; et Barn kunde derfor være 9 Aar gammel, inden det dertil admitteredes, at det kunde have noget Begreb. At Bønderbørn, uagtet deres dorste Opdragelse, have Gehør til Musik, see vi af dem, der kan paa Fiol eller Lir spille adskillige Dandse og Viser; her gik jo forrige Aar paa Kiøbenhavns Gader 2 Bondedrenge, der spillede adskillige Viser paa Fløitedus. Jeg har sandelig hørt mange Forsangere, der ikke har sunget deres Psalmer halv saa godt, som disse Smaadrenge spillede Viser. Dette anføres blot for at vise, at en Indvending om Bønderbørns Dorsthed eller Umuelighed til at lære rigtig Sang, er falsk; de fattes kun Anførelse. Angaaende Tiden kan Indvending ei have Sted; thi et Korteer om Dagen, eller et par Timer om Ugen kunde være nok.

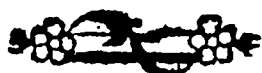
Underviisningen maatte da skee saaledes: at Degnen mødte visse Timer om Ugen paa Sko-

len for at undervise Børnene, hvortil den omtalte
 Veiledning maaskee kunde bruges, og dernæst,
 at før end hver Helligdag blev paa en bestemt Time
 alle de forestaaende Psalmer igiennemsyngne af
 Degnen med Børnene. Det være, enhver af
 Meenigheden, som vilde, tilladt at være tilstæde.
 Mange af de Nærboende, som havde en skikkelig
 Stemme, og som ønskede i Guds Huus at syn-
 ge ordentlig og overeensstemmende, ville vist ikke
 forsømme at bivaane denne Sang-Prøve. Var
 der nogen blant de Unge, som kunde spille Fiol
 eller Lire eller Fløite, saa havde de altsaa vænt
 Dret til musikalsk Gehør, og kunde da lettelig
 fatte Melodien, naar de havde hørt den nogle
 Gange at igiennemsynges. De ville maaskee
 finde Lyst i at repetere og spille, hiemme for sine
 Jævnlinge, de Melodier, de herved havde fattet;
 dette gav de andre ogsaa Begreb derom, dette
 gav dem Mod til Efterabelse. Ingen ville dog
 vel ansees for dummere til at fatte en Psalme,
 end en Bise; naar de kun bleve opmuntrede dertil,
 og ikke tilvænnede, som de fleeste Steder skeer, at
 ansee Sangen med Uegnyldighed. Saaledes kun-
 de jo Sang-Kundskab gradviis udbrede sig. En-
 kelte Personer opmuntrer andre i een Egn, een
 Egn opmuntrer flere.

Og altid være det dem (og alle Christne) en
 vigtig Drivefier, at det er der Pligt at synge rig-
 tig i Guds Huus, og at det Modsatte er en util-
 givelig Skiedesløshed.

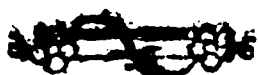
Man

Man seer Premier i Landsbyerne udsatte for den i det selskabelige Liv saa nødvendige Skrivekonst; man har maaskee da ikke ugrundet Haab at vente med Tiden Premier udsatte for den til den offentlige og fuldkomne Gudstieneste saa uundværlige Syngekonst, (her betyder Ordet kun at synge en Psalme-Melodie simpel og rigtig). Hvilke Premier dog kun ere at forstaae om Nodestangen; thi til at synge Kirkepsalmer, (som er at dyrke Gud) maae ingen opmuntres ved verdslig Fordeel.

I øvrigt var det at agte i Hensigt til den fælles og almindelige Overeensstemmelse i begge Rigerne, at den omtalte trykte Sangbog brugtes saavel i Landsbyer som Kiøbstæder. Beforsningen, som just ikke var saa stor, maatte jo enhver Kirke-Tier ansee for Fornøielse og Pligt, og for de Kongelige Kirker ville der nok blive draget Om-sorg. Eller maaskee en Tavle eller Kollekt kunde indsamle saa meget.

Men denne Indretning, saa sandsynlig den end er, vil vel af Baner og Magelighed, som hvile sig paa bløde Puder og ikke ere lette at nede af Beien, paa nogle Steder finde den allerubilligste Modstand. — Dog det kan ikke tvivles, at jo Sangen i Kirkerne, der er en vigtig Deel af vor Gudstieneste, ogsaa vil blive af Bedkommen-de taget under Opsigt til dens Forbedring.

Saalænge, indtil man kunde komme saa vidt, vil jeg for Landsbyerne foreslaae en liden Forbedring i Sangen, som var strax muelig at iwerksette, nemlig: at Degnen mødte et par Gange om Ugen, især Dagen før hver Helligdag, for med Børnene at igiennemsynge de forestaaende Psalmer, for næstværende Tid i den gamle Psalmebog. Dette maatte skee saaledes som de bedst kunde, dog saa at det stemmede overeens og at Børnene kunde nogenlunde synge Psalmerne; for den følgende Dag, som Chor, at synge med Degnen i Kirken. Dersom Skoleholderen sang godt efter Gehør, eller maaskee var musikalisk, ville han neppe tie, naar de andre sang, men heller gjøre sit til, at dog Børnene kunde fatte noget Begreb om Melodien. Præster, om hans Forretninger det tillod, ville vist ikke lade mangle i denne Time at bidrage hvad ham var mueligt hertil, om han var musikalisk, i Henseende til Sangen; men hvis ikke, saa dog til Børnenes Tilstedeværelse, Orden o. s. v.

De Nærboende, som ville være ogsaa tilstæde og synge med, kun at de alle stemmede overeens med hinanden, og dette var jo dog et Grundlag til Sangens Overeensstemmelse i Kirken, disse kunde jo holde den øvrige Meenighed nogenlunde i sammenstemmende Tone, det var vel ikke musikalisk rigtig; men at det jo var allerede Forbedring i Sangen, vil vel ingen nægte. Børnene fra 9 Aar af,

af, kunne udgiøre Choret, Drengbørnene have Sæde uden for Degnens, og Pigebørnene *) udenfor Skoleholderens Stoel, og være agtpaagivende i at følge Forsangeren; hvor Leiligheden ikke tillod dette, kunde Pigebørnene have Plads paa et Sted lige overfor, dog saa en aldrende Mand af Meenigheden, og som kunde synge, havde Die med dem, at Børnene ikke skulde falde til Uagtsomhed eller Leeg. Monne dette ville være overflødig? — Monne unyttigt? — Monne NE at tilside sætte? Hvor Skoleholderen er bedre Sanger end Degnen, var det vel bedst, at den sidste traf Accord med den første, (som tilforn er seet) ogsaa om, at forrette hans Partes ved Synge-Duelserne; dog er det ikke min Meening, at Degnen, naar han kunde forrette det selv, da af Magelighed overlod det til en Skoleholder, som deri var ukyndig. Jeg har talt saa vidtløstigt om Choraler, hvorefter jeg og kan være des Fortere i det følgende.

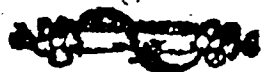
Om Messe.

Her er intet at sige for Meenigheden, kunde ere agtsomme Tilhørere og andægtige Medbedere. — Enhver Præst udfører Collecterne og des-

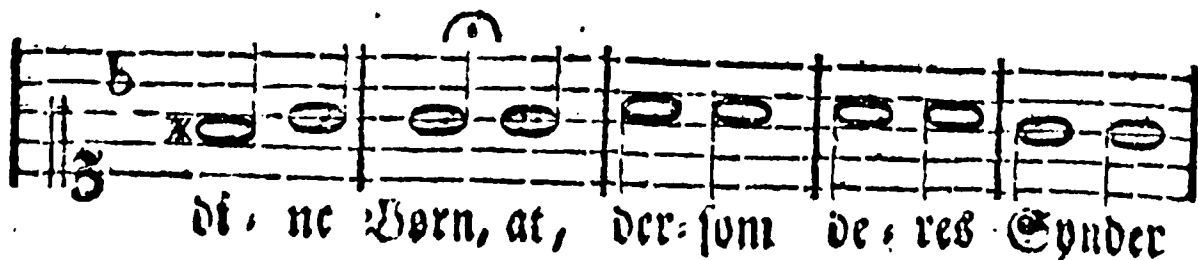
E 4

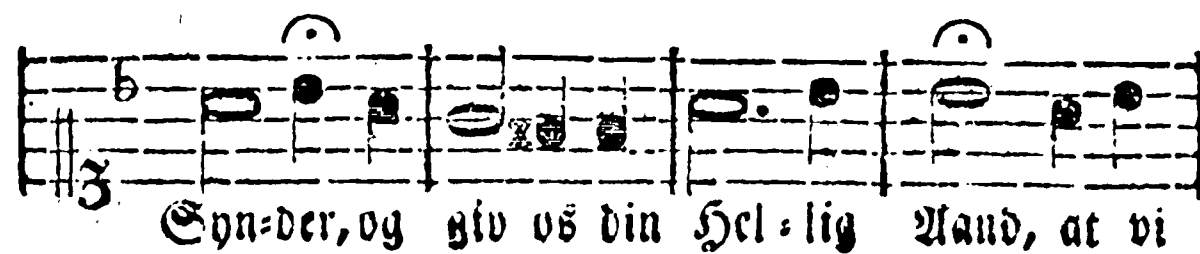
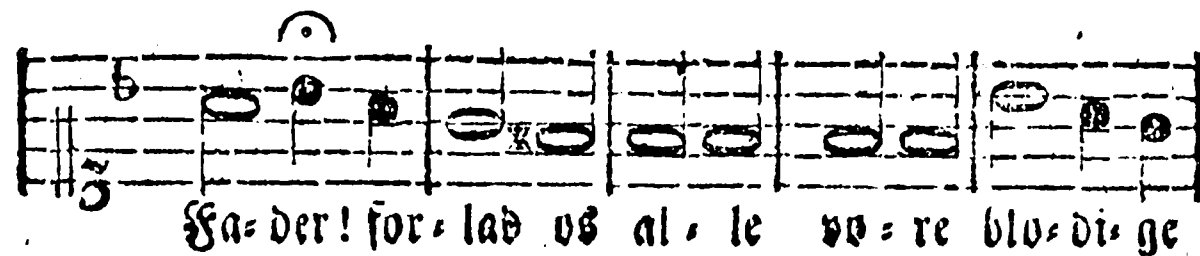
lige

*) Man troe ikke, at jeg vilde, Pigebørnene skulde være Chorsangere; men som Skolens Børn at møde i Kirken, og altsaa tillige at synge. Om end Drengene havde Sæde paa den ene, og Pigerne paa den anden Side i Choret, lod det ikke ilde, dette har man jo tilforn seet i en af Hoved-Kirkerne.

lige i hvad Toner han selv vil. Messen er en Middeltning imellem Tale og Sang, lidet mindre musikalsk end Recitativet. Den er Prosa og bindes derfor ikke til Takt; men at det jo var muligt at bringe profaiske Kollekter som og al Altersmesse under Takt har jeg ikke i Sinde at nægte. Jeg vil herpaa anføre et Exempel, og da jeg aldrig har seet Metrum i en profaisk Kollekt opsegt og bragt under Takten, saa maae dette Forsøg bedømmes af andre.

frem i halve Sekunder; saa vilde det nok faae meere
 End af Sang.

At et Menneske, som got kan tale, skulle
 mangle al Syngestemme i den fuldkomneste Grad,
 tvivler jeg paa; men en svag og falsk Stemme
 kan ved Flid forbedres. Man synge den een-
 strøgne Octav ligesom op og ned ved Hjælp af et
 velstemt Klaveer *), ei et par Gange, eller i et
 par Dage; men nogle Gange om Dagen, og
 det sin heele Livstid, saa vil vist den fletteste
 Stemme forbedre sig noget, dette var ei at spille
 Tiden; men at bruge den. Desuden kan man me-
 get langsom i en eneste Minut synge Octaven baade
 op og ned; (her tales ikke om dem, som have natur-
 lig god Stemme eller musikalisk Indsigt **). Man
 seer

*) Ikke et undseeligt Klaveer; thi hvad er det? Jeg
 bekiender min Uvidenhed. Var det tilladt at giette,
 kunde snarest falde mig ind: et Klaveer med sonder-
 sprungne Strænge, ligesom den Pyntede, der ved
 Dovenskab er bleven pialtet, gierne er undseelig.

**) I et nylig udkommet liturgisk Skrift seer man en
 Fortælling om en Præst, der læste for Alteret med
 Tonefald, det er netop som man vilde sige om-
 vendt: at synge med Læsefald, monne det ikke
 og engang kunde lade sig gjøre? Det første, beret-
 ter man: er allerede fremstaaet som et sælt Phæno-
 men paa den musikalske Sphære, gid det sidste al-
 drig maatte unde den Lykke! — Noget lignende, som
 dog, desto værre! eksisterer, kan jeg ikke her nævnt
 forbi

seer let, hvorledes Hoved-Moderne kunde sønderlemmes og adskillige Passager anbringes, saaledes som er viist ved Almen; men naar jeg hører det, kan jeg ikke forbyde, at jo altid Ordet: Masakre falder mig ind.

Om

forbigaae. Det skal være i Brug ved en (jeg veed ikke, om jeg skal sige offentlig eller lønlig) Forsamling, som og ved Nøgles huuslige Andagt, at en Dreng reciterer Ordene af en Psalme, og at Forsamlingen da strax synger dem efter. Jeg har ved Forbigaaende uformodentlig faaet denne Slags Syngen at høre, hvor det ogsaa i en Skole var brugeligt, det gaaer saaledes til: en Dreng reciterer med høi Røst det første Kiim af Psalmen, og, naar det er udtalt, holder han pludselig op, — og da begynder ligeledes pludselig Forsamlingen at synge de Ord, som Drengen oplæste, og holder derpaa op, — nu reciterer Drengen det andet Kiim, (Hold!) — Forsamlingen synger det efter, (Hold!) — Drengen reciterer det tredie, (Hold!) — Forsamlingen synger det, (Hold!) — og saaledes alle Versene igiennem til Enden af Psalmen. (Dette synes at gaae baade efter Commando og Tempo.) Jeg tilstaaer rundt ud, at behandle Guds Ord paa en saaspiisfæterist Maade, har jeg Afsky for. Mon dyb Verbødighed for Gud, mon varm Andagt, mon samlede Tanker kan herved ventes? — ? — Aldrig, endog paa et spøgende Theater, tillades det Suffleuren og Skuespillerne saaledes at behandle en amourettist Arie; tværtimod: en forhaanende Piben ville snart hvisle omkring dem. Men kan det da bedre anvendes paa den helligste Guds høistærværdige Ord? Ja det har man vel ikke saarøie betænkt, man har engang faaet det Indfald,

og

Om Litanier.

Vi have 2 Litanier. Det mindre syn-
ges ved Fredags-Prædiken mellem Indgangs-Psal-
men og Kollekten. I den gamle Psalmebog staaer
det græske Kyrie eleison, istedet for hvilket vi har
det

og det har da været dem Aarsag nok; thi grundet
Aarsag til denne underlige Skik kan jeg ingenlun-
de indsee. Er det maaskee et eget Slags utrykte
og ubekiendte Psalmer man bruger? Sa saa kunde
det jo være nok og langt opbyggeligere, at oplæse
dem, og enhver da være en andægtig Med-Læser,
just saaledes: som man, naar Præsten paa Prædi-
kestolen eller for Alteret beder til eller lover og tak-
ker Gud, ved en bifaldende Overbeviisning i sit
Hierte tillige frembærer sin Bøn, Lov eller Tak.
Desuden kunde i saadanne private Sange, endog
imod Villie, indsnige sig Bildfarelser eller ube-
quemme Udtryk, hvilket altsammen ikke er at be-
frygte, naar de brugte den i Kirken autoriserede
Psalmebog, hvilken, for Bildfarelser at afværge,
er af adskillige Lærde igiennemseet, og enhver har
den til Prøvelse, og at gjøre sig de, formedelt Rit-
mene, uundgaaelige Dunkelheder forstaaelige. —
Eller er det maaskee for at synge de nye Psalmer, og
man ikke endnu alle har anskaffet sig Psalmebogen?
— ih! saa kunde man jo bruge den gamle Psalme-
bog; thi de allerferreste Psalmer i den nye Psalme-
bog ere nye. — Eller er det maaskee for at undgaae
den Ueilighed, at bære Bogen med sig? — nei!
det er ikke troeligt, da Bogen er saa liden, og den-
ne ringe Ueilighed desuden blev mangfoldig rigelig
lønnet, ved at kunde have Dine og Tanker, uden
al Adspredelse, allene henvendte til det slungne, og
saa-

det paa tydeligt Dànſk i den nye Pſalmebog. I Choralbogen er det indrettet til at ſynges af tvende Chor, hvilket er et Litaniens Natur, men om dette nogenſteds ſkeer, er mig ubekendt, det ſynges al-
min-

ſaaledes at tilbede Gud i Aand og Sandhed, (Joh. 4, 23.) — Jeg veed ogsaa en Haandværker, ſom har de denne Etik, for under Arbeidets Fortſættelſe, at kunde holde Bøn tilligemed ſine Folk, juſt for Bøn-
nen intet ſkulde ſpilde af Arbeidstiden; men jeg frygter, (jeg dømmer ikke) at Eſaie Ord vare her anvendelige: „De ære mig med deres Læber; men deres Hjerter ere langt fra mig.“ (Eſ. 29, 13.) — Skulle Haandværkeren, naar han naar paaagtet enhver enkelt Ting's Rigtighed og Symmetrien i det Hele af ſit Arbeide, i det ſelvfamme Dieblig kunde være en åndægtig Gudsdyrker? det troer dog vel ingen, at være muligt! — Vår vi ikke under Bønnen afdrage os fra alle verdslige Ting for at have vore Tanker ſamlede allene til det Aandelige? og endda kan der imod al ſin Villie jo lettelig ind-
ſnitte ſig Udſpredelſe? — Oprigtig Bøn velfigner jo vor Flid, og alſaa er den ikke Tidsspilde. Naar man anvender den øvrige ganſke Dag paa ſin egen Tieneste, maatte man dog vel have et Kortecr til-
overs Aften og Morgen allene til Guds Tieneste. Naar vore Omſtændigheder det udfordrer, er en kort Bøn jo Gud behagelig, naar den kun er af Hjertet; af denne Aarſag ere de fleſte Beſlutnings-Pſalmer korte, af denne Aarſag er gjort Begyndelſe med at forkorte de ſædvanlige lange Kirke-Bønner, uden derfor noget af deres Fynd bliver bortkaſtet. Chri-
ſtus erklærer ſelv (Matth. 6, 7, 18.), at ikke udvortes Ceremonier og mange Ord kan gjøre vor Bøn tækkelig for Gud; men allene Retſkaffenhed og Hjer-
tets Oprigtighed.

mindelig af alle Sangerne tilhobe; men naar det skulde synges rigtig, da maatte 3 eller 4 Disciple som første Chor synge: „Herre Gud Fader,“ — Cantoren med de øvrige Disciple som andet Chor synge: „Forbarme dig,“ og saa videre til Enden. Det store Litanie *) synges paa Bedes

*) Skulle Bede-Sange affattes, da var Litaniets Afskaffelse et overflødigt Spørgsmaal; thi Litaniet er just en Samling af alle de Bønner, som bodfærdige og bedende Syndere kan gjøre til en retfærdig, almægtig Gud, til en forsonet, naadig Fader, og disse ere udførte i Sang, det er bundne til Takt, og det endskiønt de hverken ere i Vers eller Milm. Menige Mand afstaaer nødig fra gamle Skikke, og jeg veed ikke, hvorledes det skulde bevises dem, at det er en Feil at synge Bønner; fint udtænkt Psychologie fatter Almuen ikke, desuden det Haab og Trøst, de kan have under adskillige Omstændigheder, hentet af Bede-Psalmer, har bevist dem, at det er rigtigt. Ikke Litaniet allene, men mange af vore Psalmer ere forfattede i bedende Stil, og disses tilligemed de dogmatiskes og moraliskes Afskaffelse ville vel gjøre baade Psalme- og Choral-Bogen ubrugbar i Kirken, og hvor mange bleve da dens Riddere? — Hvilken Mængde Psalmesbøger i adskillige Formater ere ikke trykte? Hvilken Mængde Choralbøger af forskellige Editioner: for Klaveret, for Orgelet, Sangbog, firestemmige Choraler aftrykte hver for sig? Den megen Umage og de store Summer derpaa ere anvendte, gjør det vist nok nødvendigt, at det i nogle Menneske-Aldere maae blive i nærværende Forfatning, Efterverdenen vil vel finde noget deri at rette og forbedre, ligesom vi fandt i det forrige, og Forverdenen have

bedagen ganske til Ende. Det skal synges af
tvende Chor; men uvist om Meenigheden skal
synge med det første eller andet, eller med ingen,
eller med begge Chor. Det synges ogsaa næsten
paa

de fundet i deres Forlægters, og saaledes haade
frem og tilbage i Tiden. Da Smagen ved Sektlers
Tilværelse forandrer sig, og Oplysninger i Eruditio-
nen formeeres, saa maae Liturgierne derefter i det
Nødvendige rettes. Meere udbredte Indsigter vise,
hvor en eller anden Berigtigelse er at iagttage;
men gid — dog aldrig nogen Efterfølgende skulle til
sin ubodelige Skade opvise saa skarpsindige Lærde,
der af blot **NATURALISME** skulle berøve Al-
muen sit Bibel-Kompendium! Jeg troer Almuen
har i sine Psalmer et Udtog af Grundlærdommen
om Een sand Gud, om Forsoningen ved Jesum
Guds Søn (maaffee Tidspunkten fordrer denne Be-
stemmelse), om Pligterne mod Gud og Næsten, og
om sin egen Forpligtelse til at sørge for sin sande
Lykke og Salighed. — Vønner udsøgte i Sang er
en Skik hos Eddedyrkerne, saa gammel, om ikke
ældre, end Skriften selv, hvilket vel lader sig be-
vise af Josv. 10, 12. „Soel vær stille i Gibeon og
Maane i Hjalons Dal!“ Dette har al Anseelse af
Vers-Digt og Sang, og Indholden er Bøn. Det
er kun et Fragment formodentlig af en heel Sang,
som har beskrevet dette Josvæ Krigstog, hvilken
blant andre har været indført i **שיר השירים**, de
Oprigtiges eller Frommes Bog, eller som Syreren
verterer: Sangbogen; den ene Oversættelse ude-
lukker ikke den anden. Man seer jo heraf, at Bo-
gen har været en Samling af Sange om navnfulde
Mænds Bedrifter, og til Josvæ Tid var Sam-
lingen saa stor, at den fortiente Navn af Bog,
altsaa

paa alle anførte Måader, ikke paa et Sted, som
paa et andet; jeg vil kun efter Litaniets Indhold
og Choralbogens Indretning vise det rimeligste.
Wi

altsaa har vel strækket sig langt frem i Tiden, maa-
skee flige Sange om Adam, Cain, Noah og andre
har været her indrykkede, til deres Ihukommelse,
til et Beviis paa Guds Almagt og Forsyn, som og
især Efrerkommerne til historisk Nytte. Maa skee
denne Bog har tient Moses til Brug ved sine Skrif-
ters Forsærdigelse. Ikke vil jeg, at Josva i den
omtalte Tilstand forfattede og opførte denne Sang,
det gav 5 fiendtlige Kongers Nærværelse ham vist
ikke Tid til; men at han jo har fundet synge en an-
den ham bekendt Bønnesang for Jehovah, tør jeg
ikke nægte; thi havde Angst og Banghed saa beta-
get ham, at han ikke havde fundet andet, end at
hyle og skrige, saa kunde han have undslaaet
sig fra denne Krig, hvilket Historien viser. Hy-
len og Tuden i Nød er gierne en Virkning af Man-
gel paa Haab og Udsigt til Lindring eller Erstat-
ning, men ingen af Delene fattes Josva. For-
stærket ved Bøn til Jehovah gaaer han i Strid mod
den ham meest overlegne Magt. Haab og Bøn gior-
de Samren og utaalmodig Lamenteren unødvendig.
Sangen er formodentlig ikke forfattet af Josva selv;
men, saasom den har været indrykket i Folkets
Sangbog, har de vel betient sig af den som af an-
dre deslige til Bestyrkelse i deres Tillid til Jehovah;
da her var det største Exempel paa Guds Almagt og
Godhed i at komme sit Folk til Bistand i deres Nød.
Men at denne Skik vedblev hos Israeliterne, Guds
eget Folk, har vi overflødige Beviser paa; hvor-
ledes David, en inspirert Mand, fremkom for
Jehovah med Bedesange i de senere Tider. —

Vi finde det foreskrevet, at skulle synges af tvende Chor. Denne gamle Skik synes at være deri grundet, at denne Afverling skulle holde Meenigheden i Opmærksomhed og Andagt. At det skulle synges af tvende Chor af Sangere allene er ikke rimeligt. Paa en almindelig Bøds- og Bedrings-Dag er det vel rettest, at enhver Synder med sine egne syndige Læber beder Gud om Naade og Forbarmelse. Det er en langt opbyggeligere Skik hvor Meenigheden efterlæser de Bønner, som forelæses fra Prædikestolen, end som hvor de tie stille, overladende det til Præsten allene. At Meenigheden skulle synge den ene Deel lader at have været i Brug, man seer en saadan Antiphonie i forrige Seculi Psalmebog; dog i store Meenigheder var herved at befrygte Uorden i Sangen. Bedst, at Meenigheden under Forsangeres Anserseligienemssynger det ganske Litanie. I en Stad, hvor mange Kirker vare, maatte foregaaende Dag af alle Meenigheders Chor gøres Prøve i Hoved-Kirken. Hver Meenigheds Chorsangere dele sig i tvende Dele, som da kaldes: Chor I og Chor 2. Alle Chor I. begynde: „Kyrie eleison,“ alle Chor 2 svare: „Gud Fader forbarme dig,“ og saaledes til Enden Naar det nu var Meenighederne tilladt at høre Prøven, saa ville den følgende Dag herske den nypperligste Overeensstemmelse mellem Forsangerne og Meenigheden. Ligeledes maatte

maatte Prøve skee i alle Kjøbstæder paa samme Maade, som foran er viist ved Choralerne. At ingen Orgelspil den Dag er i Kirken er et udvortes Tegn paa Bedrøvelse; dog kunde vel Orgelet bruges ved Prøven, for at giøre Sangerne faste. — I Landsbhyerne, saalænge de ikke lægge sig efter musikalsk Kundskab var vel det allerbedste, at Skolebørnene bleve af Degnen underviste i at synge Litaniet saaledes: at Børnene deeltas i tvende Dele eller 2 Chor, hvoraf Degnen anførte det ene, og Skoleholderen det andet, det bedste de kunde. Sangen er ikke Skoleholderens Deel; men denne ene Dag om Aaret ville han vel ikke vægre sig ved at bidrage til Sangens Orden; i øvrigt sammenligne alt, hvad her er sagt om Litanie, med hvad foran er sagt om Choralers Synge-Øvelser og Prøver i Landsbhyerne.

Men det sidste af Litaniet: „Vi have syndet“ og til Enden pleier at synges af Præsten *), saa Choret derpaa svarer; men Meenigheden kunde derfor dog synge med; skjønt det synes rimeligere, at Litaniet blev sunget til Ende saaledes, som det var begyndt, og Præsten ikke begyndte før:

D 2

end

*) Det har vel sin Oprindelse af, at Kyrie eleison næst foran synes at giøre en Slutning efter de katolske Latin-Messers Maade, sammenlign hvad foran er sagt om Kyrie eleis.

end paa Kollekten; dog med saa ligegyldige Ting at frembringe Nytt anpriser jeg ikke, hvis det skulde falde Meenigheden anstødeligt; i dette som og andet af denne Art, saasom: Messe, Skjortens Beholdelse eller Affskjæffelse, troer jeg, at Meenighedens plurima vota var den useilbareste Dommer, affskaffede da nogle Meenigheder det, saa var det et Exempel for de andre paa, at det var ligegyldige Ting; men nok — vi veed at vor Almue sætter dog ingen Overtroe til slige Ting.

Bed Maanedes: Onsdags: og Fredags: Prædiken synges Slutningen af Litaniet, fra de Ord: „O du Guds Lam“ og til Enden, hvorefter gielder, hvad ovenfor er sagt. —

Om Kirke-Musik.

Den bestaaer, som bekendt af Chor, Vrier, Duetter, Terzetter o. s. v. — Den sluttet alletider med en Choral, ikke af Psalmebogen, men hver Gang en nye; dog er Melodien dertil tagen af Choralbogen. —

Om Kirke-Musik af denne Art naaer sin Hensigt, som ei andet skulde være, end at oplue og forstærke Andagten, troer jeg ikke et eneste Menneske vil paastaae. —

Vi vil betragte dens Indretning. At det saa kaldte Chor kunde befordre Andagten har
rel

vel aldrig faldet nogen ind, det synes snarere for Meenigheden som en gevaltig Skraalen, og hvor kan det andet? Blant 5 a 600 Tilstædeværende har neppe 20 Cantaten, og de, som have den, forstaae ikke at bruge den; thi Almuen *) er jo ikke musikalsk! Til Chor skal have mange Sangere, og jo flere Sangere, jo meere uforstaaeligt er det for de Hørende; thi hvad her siges, det siges eengang gesvindt, — det er forbi, — Almuen forstod det ikke, — og saaer det aldrig meere at høre (her undtages de saa, som have Cantaten). Kort: til Choret, med al sin musikalske Rigtighed, med al Componistens Held, med al Cantorens og Sangernes Flid og Musikanternes Nøiagtighed, er Meenigheden kun Tilskuere. De see op til Orgelet; men veed ei selv, hvad de høre. Troer nogen, at jeg beretter Usandhed, da erkyndige man sig derom ved mundtlige Forespørgsler hos Almuen.

I Arier, Duetter og deslige forekommer, som oftest, Repetitioner, hvilke Almuen saa lidet kan følge, (forstaae dem, som have Can-

D 3

ta-

*) Til Almuen, i liturgisk Forstand, regner jeg enhver, endog den Ringeste, som bivaaner Gudstienesten; og altsaa forstaaer jeg ved Pbelen dem, som forsømme Kirken. Ligesom de alleringeste, naar de ere skikkelige Folk, høre, i politisk Forstand, til Almuen; men derimod kun Dagdrivere og Gadestøiere til Pbelen.

taten) som de kunde synge dem ex tempore. De, som have godt Gehør, eller have lært et lidet Gran Musik, beundre vel de mangfoldige Passager, Manerer, længe udholdte Triller og deslige; men tænke de noget paa Gudsdyrkelsen? — neppe. De veed ikke engang hvad Ord der foredrages, har En Cantaten, er han strax ved Repetitionerne forvildet, de Ord han seer kun eengang for sig, troer han, skal kun heller synges eengang, fort: han afftaaer fra det han ikke forstaaer, og venter paa Slutningen *), der skal give ham den smukke Trille: a = a = a =, saa gior han en mild Mine til sin Sidemand med disse Ord: det var fiønt.

Kort: Ariett med al sin musikalske Elegank er kun Componisten og Sangeren til Ære, og Tilhørerne til Fornøielse; men er dette Hensigten? —

Selv den Musikalske maae jo være agtsom, naar han hører et ganske ubekiendt Stykke, hvori nogle Ord repeteres ofte under forskiellige Passager, at han kan følge Sangeren; men saa meget at anstrænge Opmærksomhed paa det Sandkelige ved en aandelig Gudstieneste kan jeg ikke bifalde. —

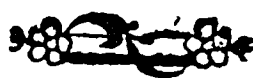
Recitativet flyver Almuens Øre forbi i et Dieblif. Dets Natur er: ikke at bindes til Takten,

*) I dette Mellemrum gir han maaſkee sin Sidemand en Pris Tobak eller betragter de Nærstaaendes Pynt.

ten, nogle gjøre det dog, hvorved det ogsaa bliver noget tydeligere. Dets hele Ziir er Declamation; men Riibstæd-Almuens Indsigt i Declamationen er vist nok egal med Bondens i Complimenterne. Recitativet behager heller ikke Almuen; thi velklingende Passager og Manerer, længe udholdte Triller og deslige, som pirrer Øret stærkt, have her ei Sted. — Vor danske Kirke-Musik er nok det allerligeste med de katolske Latin-Messer, thi hine veed som disse, at de skal, saalænge det varer, være andægtige; men hvori, det veed de ikke. — Musikken slutes med en Choral, som forhen er beskrevet. Denne er det eneste Beholdelseværdige og dette er ypperligt; men atter — Meenigheden veed ikke hvad der siges. Af 50 har vel neppe 2 een Cantate; de Øvrige høre kun til; men spørg dem, naar de komme ud, hvad de hørte? — Choralen synges med Accompagnement af Orgel, Zinke, Basun o. s. v., ret høitideligt! naar kun enhver havde Texten for sig, og kunde synge med! hvor maatte da enhver Kristens Siel ikke røres! ja smelte hen i hellige Følelser, i Følelser, som overstige vor Jord! —

Hvi skal dog Cantoren være forpligtet til, hver Gang at skaffe en nye Choral-Text, allene til Meenighedens Uvidenhed? Han er lykkelig, at han maae dog tage Melodien af Choralbogen, og

just dette gior, at de saa Personer, som have Cantaten, kan synge med. Blev nu ligesfrem den i Psalmebogen foreskrevne Psalme med Orgel, Zinke og Basun opført, saa kunde hele Meenigheden synge med til sin fælles Opbyggelse. Og man har jo og seet, hvor dette af anførte Grunde er skeet — alt uopbyggeligt tilfødesat. — Overalt: i Kirken kommer den musikalske Konsts Ziirligheder vel ikke paa sit rette Sted. Theater- og Kammer-Stilen komme der paa sit Sted til Fornøielse; men Kirkestilen her til Andagt og stille Alvorlighed. Musikken har stor Magt til at giere Indtryk paa det menneskelige Hierte, men man kommer jo dog ikke i Kirken for at faae sit Dremsigret med nette musikalske Tanter, npperlige Manerer og Triller; nei! den alvorlige, simple og stærke harmoniske Musik maae understøtte Sangen og forhøie Andagten hos alvorlige Gudsdyrkere. Det er dog vel ikke en misantropisk Forderung, at enhver, som befinder sig i Guds Huus, maae indvortes og udvortes være indtaget af en stille Alvorlighed?

Vor ikke alle Følelser i Guds Huus være alvorlige? uden at stride om Følelsernes øvrige Beskaffenhed. —

Jeg vil da foreslaae et Udkast til en andagtsbefordrende Kirke-Musik.

Her synes Antiphonier (Vexelsange) at komme paa sit rette Sted, de have været brugelige i den gamle Christne Kirke; maaskee de ere gaaede af Brug formedelsst uordentlig Foredrag ved musikalsk Kundskabs Forsømmelse. I Marzans Psalmebog fra forrige Sekulo finde vi kun Antiphonien: Regina coeli paa dansk, Meenigheden skulle begynde, og havde kun 1 Linie, eller i det høieste eet par Riim at synge, da derimod Choret, som svarrede, havde meer end dobbelt saa meget, jeg vil udskrive Begyndelsen af denne Antiphonie:

„ Forsamlingen svinger: “
„ Vrens Konning O Christe, Haleluja. “

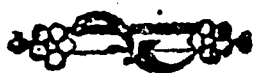
„ Choret: “
„ O Fader udi Himmelen, ved din Sønhø
„ vor Bøn, han er os fød oc gifven vift, Til al
„ vor Hielp oc Trøst, Vær os mild O Fader,
„ Haleluja. “

(Dette er vel ved Vexlingen bleven uordentlig sunget, hver har ikke nøie passet sin Deel, saa det er derover blevet fiedsommeligt og altsaa foragtet, og derfor Antiphonier ganske udelukte).

Fra denne Forsædrenes i sig selv opbyggelige Skik at afvige, og i den Sted at være en sandsløs Tilhører ved en Arie eller et Recitativ, er vist nok ikke roespæddigt. Al Vorden i Foredraget kan undgaaes ved at bruge dertil oplærte Sangere, for hvilke slige Berelsange bleve langt lettere at lære, end den nu værende Musik. Det er mit oprigtigste Ønske, at opbyggelige Antiphonier maatte istedet for Kirke-Musiken indføres! — Texterne til disse Antiphonier maatte ikke hver Gang nye forfærdiges, men een Gang for alle en Samling af Berelsange. Til hver Fest en halv Snees Antiphonier nøie passende til Festens Hensigt. Blev nu sungne til en Fest 2 Antiphonier, nemlig en for og en anden efter Prædiken, saa kom man til de samme igien hver siette Aar, og da sang man jo hverken altid det samme, ei heller altid noget tilforn uhørt. Desuden maatte denne Antiphonie-Bog indeholde andre Berelsange, til at opføres paa de andre Søndage, som sædvanlig Musik opføres; disse kunde være indrettede til at besynges især de Guds Guldkommenheder, som have Indflydelse paa Skabningerne, for at opvække Tillid, Haab og Trøst til den Allerhøieste i de Tilstedeværendes Hjerter; og hertil kunde Anledningen tages af den hellige Historie, hvilken og derved bragtes i en nyttig Erindring. Saaledes kunde en Antiphonie være en Skildring af Guds Almagt,

bevist

beviist ved Israeliternes Udgang af Egypten. — En anden kunde være en Skildring af Guds Forsyn, beviist paa Joseph og hans Fædrene-Families Underholdning i den dyre Tid. — En anden kunde være en Skildring af Guds Trofasthed i sine Løfter, beviist paa Abraham. — En anden kunde være en Skildring af Guds Barmhiertighed, beviist i at give sin eenbaarne Søn i Døden til Forsoning for Millioner Synderes utallige Forbrydelser, og flere saadanne; de sluttet altid med en Bøn til Gud og Belfærds Ønske over Kongen, Meenigheden og Landet, i Anledning af den besungne Guds Guldkommenhed og berørte historiske Materie. Dette troer jeg var begribeligt og opbyggeligt for den ganske Almue, forstaaeligt for den eenfoldigste Lærling og Tienestetjende, og upaatvilelig vist efterlod en rigere Kundskab og Indtryk i deres Siele, end Declamationen i et Recitativ, eller Trillen i en Arie.

Almuen kunde forsyne sig hver med sin Bog. Beføstningen kunde ei blive farlig stor; i en Bog til 10 a 12 Sk., kunde rummes mange deslige Bærelsfange, naar den var trykt med ikke for stor Stil. Bærelsangene være numererte, saa det desbedre kunde tilkiendegives Meenigheden, hvilken der skulde synges.

Musiken til disse Berelsange maatte være simpel og stærk harmonisk, ikke Melodier af Choralbogen; thi det var ganske at udslukke musikalsk Kundskab, de ville da ved Synge-Vælskerne stole paa, at de kunde dem efter Geher. Desuden forbed Antiphoniens Indretning det af sig selv; men Musiken maatte, skient nye, være reen, tydelig, og paa Festerne især syrig, meget lidet eller intet melismatisk i den; men heller syllabisk, hvilket vel hører allernærmest til Kirkestilen. For ikke at faae for stor Mængde af disse nye Melodier, da kunde 2 eller 3 Berelsange, hvis Metrum det til- lod, have een Melodie; men det maatte dog være saaledes fordeelt, at den samme Melodie blev ikke sunget tvende Gange paa een Dag. — Da jeg har forud sagt, at Melodierne maatte være nye og synges af oplærte Sangere, saa følger deraf, Mee- nigheden ikke sang med lydelig Røst; Forholdet blev just, som naar Præsten af Prædikestolen op- læser Evangelium, og hver Tilstædeværende følger Præsten med sine Tanker og med Dinene vendte til hvert forelæst Ord.

Thi jeg ønsker, at saa lidet noget Ord maatte synges, som læses i Kirken, hvilket ei kunde for- staaes af alle *).

For

*) Her tales ikke om Bisper eller Præste-Vælsker.

For at holde Meenigheden i Opmærksomhed maatte Ufveerlingen mellem Chorene følge hurtig paa hinanden, og Musiken vare derefter vejlønde indrettet.

Synge-Dvelferne maatte skee betids i Skolerne, og en offentlig Prøve anstilles den foregaaende Dag, da hver, som ville, kunde mede med sin Antiphonie-Bog, hvorved Melodierne kunde med Tiden blive saa bekiendte, at endog de Umusikalske kunde synge dem ved deres huuslige Andagt. Jeg vil da foreslaae en Plan til Indretning af flige Bexelsange:

Sangerne maatte deeles i tvende Parter eller Chor 1. og Chor 2., hver have sine særdeles Instrumenter til Accompannement saaledes:

Chor 1.

De Sangere, som havde de bedste Stemmer og tillige vare vel faste i Synge-Scalen, staae oppe paa Orgelet, ikke hen i en Krog; men frem ved Brystværket, saa de kunde sees og høres af Meenigheden. Orgelet være Accompannement.

Chor 2.

Cantoren paa sit sædvanlige Sted i Choret med de øvrige Sangere. Her kunde taales dem,
som

som havde svagere Stemmer og ikke vare saa visse i Intervallerne, da de havde Cantoren til Ansvarer. Her accompagneres med blæsende og strygende Instrumenter, hvilke maatte have Plads ved Siderne i Choret, eller oppe paa Gallerierne, hvor disse ere.

Dette, troer jeg, ville være afveklende nok, og nok af det Sandselige til at giøre Indtryk paa Sielene. Jeg vil kun foreslaae

Anvisning til Begyndelsen af en antiphonisk Paaske-Hymne.

Chor I.

(Orgelet med de faste Sangere begynder.)

Ha | Død! hvor | er din | Braad?

Chor 2.

(Cantor og Sangere med blæsende og strygende Instrumenter svarer og fortsætter Takten.)

Nu | Helved! | hvor din | Sejr? |

(pauseres 2 Takter.)

Chor I.

Livets | Herre | Dødens | Baand |
Bryder | med al- | mægtig | Haand.

Chor

Chor 2.

Mel. 3. { Allmagt! | Allmagt! | uden | Lige; |
Død og | Dievel | nu skal | vige. |

Dette fortsættes saa langt Antiphonien skal være, saa at Chor 2. altid bliver ved den Sætning, som Chor 1. har fremsført, og drager deraf en Slutning eller indprenter det samme med andre Ord. Chor 1. synger altid Melodie 2, og Chor 2. synger altid Melodie 3. — Tilslidst endes Antiphonien som den begyndtes, med samme Ord og Melodie 1, og hele Antiphonien sluttes med en Sequenz for begge Chor, saaledes:

Slutningen:

Chor 1.

Melodie 1. { Ha | Død! hvor | er din | Braad?

Chor 2.

Melodie 1. { Nu | Helved! | hvor din | Sejr? |

Sequenz:

Chor 1 og 2.

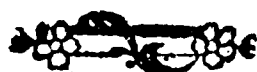
(Foruden de andre Instrumenter, især nu Zinke, Basun, Pauker og Orgel-Klokker eller Simpel-Stierne.)

Je- | hovah | lovet | være! |

Ham | Magt og | Pris og | Ære! |

(De sidste 4 Takter repeteres af Musikken allene.)

Ende=

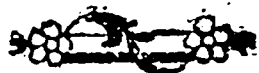
Endelig sluttet med 2 a 3 Vers af en passende Choral af Psalmebogen, hvilken Meenigheden med lydelig Røst medstemmer, under Anførsel af begge Chor og alle derved værende Instrumenter. Det sidste Vers udmærkes ved Basun, Pauker og deslige, ligesom i før nævnte Sequenz.

Enhver, som foreener kristelig Følelse med musikalsk Indsigt og upartisk Dømmesvare, skjønnene, om dette var forstaaeligere for den Enfoldige og opbyggeligere for den ganske Meenighed! Dømmer og — bifalder eller benægter! — (I øvrigt erindre man: dette er kun en Anvisning til Begyndelsen af en Antifonie, der maatte udarbejdes og fortsættes).

Om Sørge-Musik.

Her kan jeg paa Grund af det foregaaende være meget kort.

Sørge-Musikens Indretning maatte i alle Maader være, som ved Kirke-Musiken er viist, kun at de frydefulde Instrumenter bleve her udelukte. — At begge Chorene stod paa Orgelet, hver paa sin Side. — Og at Lerten saavel som Musikken var forfattet nøie efter sin Hensigt. — Mig synes, at Sørge-Musiken kunde være udmærkende fra den anden heri: at de Steder, som berørte den Afdødes Dyd eller Fortienester, naar de

de vare siungne af første Chor, bleve med andre eller samme Ord igientagne af andet Chor i høiere Toner, for ret ligesom at giøre Dyden høitidelig og følgeværdig.

Derimod de Steder, som berørte den Afdødes Savn, kunde, naar de vare udsiungne af første Chor, med andre eller samme Ord repeteres af andet Chor i dybere Toner, ligesom Stemmen dæmpedes af Qual.

Tilfødt: en Sequenz for begge Chor, der i meget saa Ord, med en høitidelig Alvorlighed og formanende Tiltale, maatte indskærpe de Tilstedeværende Dødens Vished og Vigtighed. — Thi en Sørge Musik bør altid være indrettet i denne tredobbelte Hensigt, at berøre den Afdødes Dyd, Savn og at giøre de Esterlevende opmærksomme paa deres forestaaende Endeligt. —

Man sluttes med nogle passende Vers af en Choral af Psalmebogen, hvis Valg maatte sigte derhen, at indprente Sequenzens Indhold dybere i de Tilstedeværendes Erertanke. Viasfølge og alle Tilstedeværende istemme, under Anførsel af Sangerne og Instrumenterne!

Maaskee Sørge-Musik af denne Indretning
 skulle efterlade en vigtig Estertanke i manges Hjer-
 ter, og — maaskee mange, som erindrede sin
 Dødelighed, skulle finde Behag i at bivaane
 den, endskjønt de for det øvrige vare uvedkom-
 mende *). I alle Kjøbstæder, hvor de fornødne
 Mu-

- *) Sørgefangens Elde strækker sig vel langt frem i
 Tiden, til Davids Tid have de bevistlig været i
 Brug. David forfattede en Sørgefang over Saul
 og Jonathan, hvilken blev indført i **7W 7ED**
 (Sangbogen om navnkundige Mænd, see Pag. 48),
 hvor rimeligt, at flere Sørgefange have her været
 indrykkede! Den over Saul og Jonathan har vi
 af Sopher Jaschar udskrevet i 2 Sam. 1, 17. følg.
 En Grønlænder eller anden Hedning kan ei synge
 ved en elsket Vens Lig, uden han var rasende; thi
 Døden levner ham intet Haab tilbage. Han veed
 ikke, at hans afdøde Ven lever; han veed ikke, at
 han efter sin egen Død skal samles med sin Ven
 igien; han veed ikke hvad Herlighed, der venter de
 Fromme paa hiin Side Graven; han har aldrig
 hørt om Opstandelsen, kort: han har intet Haab,
 det har jo Christne, hvorfor kan de da ikke synge i
 Sorg? Dyrke vi Gud med naturlig Religion, da
 var det unaturligt og altsaa feilagtigt at synge; men
 dyrke vi Gud med en aabenbaret og kristelig Reli-
 gion, da er det vel kristeligt at synge ved et Lig.
 Hvo tør paastaae, at Kristendommen skal vige for
 Naturen? Maaskee denne Grundfætning ville blive
 ruinerende for det menneskelige Køn; paa denne
 farlige Grundfætning bygge maaskee nogle frække
 Belystlinge deres Religionsforagt; naar de sige:
 Gud har dannet Naturen, Mennesket har i sin
 Natur den stærkeste Tilbøielighed til at foreenes
 med

Musikantere kan have, troer jeg, at alt hvad her er sagt om Kirke- og Sørge-Musik kan lade sig anvende; thi Sangere, som kan foredrage syllabiske Vexelsange her vel en Riøbsted ikke mangle, allermindst, hvor latinske Skoler ere. I Almindelighed ville dette langt fra ikke være saa vanskeligt, at bringe Synge-Scholaren i Hovedet, som den nu brugelige Musik, hvori er ulige Taktarter, syncoperede Tider, vidtløstige Passager, svære Manerer og deslige, der forvolder Sangeren Vanskelighed og fordrer saa megen Tid; men den Tid skal jo tages fra Studeringer og Skolegang, altsaa maae man dermed være sparsom. Disse Antifonier i lige Taktarter, uden Syncopationer og Manerer vare lettere, og altsaa hastigere lærte. Underviisningerne i Skolerne og den offentlige Prøve, som og Foredraget selv ved Kirketienesten ville snart gjøre disse Melodier *) bekiendte blant Al-

E 2

muern,

med et andet Rign; altsaa er Hoer ingen Synd. Den kristelige Religions strænge Forbud maae som noget rigtig vige for Naturens Tilbøielighed. De vil ikke stille Naturens Bestemmelse fra dens Fordærvelse; fordi det ville berøve dem deres søde Laster.

*) Texterne, især for Kiøbenhavn, kunde maaskee ved hvert Aars Slutning udgives i en Samling; hvilket var vel den allerbilligste Opdræel for Cantoren. Og maaskee heldige poetiske Genier ville være villige at forfatte disse Sørgesange; da de nu ikke som tilforn, bleve, efter eensgæng brugte, for bestandig bortslængte. — En B, en P, en A, en K og flere

muen, som da og kunde bruge dem ved sin huus-
lige Andagt. (Dette forstaaes især om Fest-An-
tisonier).

Ved Vigprædikener paa Landet, synes San-
gen aldeles ingen Forandring at behøve; kun man
berede sig forud paa at synge de forestaaende Psal-
mer rigtig, og Skolebørnene maatte anføres, lige-
som ved Choraler er viist.

Om Sang ved Barnedaab.

I Kiebstæderne bruges ingen Sang ved
Barnedaab; men man har Aarsag at formode
den indført. Det er besynderligt, at Debehand-
lingen som et af vore Sakramenter ikke har (i Kiebs-
stæderne) Plads iblant den øvrige Kirketieneste,
men endog forrettes affides, hvilket vel har sin
Grund i, at man ikke vil lade Fonten tage Plad-
sen op paa et andet Sted i Kirken, som man troer,
nytteligere at kunde bruges; men — vi have toen-
de Sakramenter, Alterens Sakramente forrettes
iblant den øvrige Gudsdyrkelse under Menighe-
dens Sang, og i deres Paasyn; hvorforsom kunde da
ikke Daaben, som det Sakramente, hvorved vi
ind-

flere ville da vel ogsaa i dette Sag eensgaa imellem
saae Leilighed til at gavne eller, her rettere sagt
opbygge.

indlemmes i Guds og Christi Kirke, forrettes paa samme Maade? Og er ikke Forbøn for de Ufkyldige, i Guds Menighed nye optagne Lemmer, Menighedens Pligt? For at erlange dette Maal, maatte Daaben forrettes ved den offentlige Kirke-Tjeneste. Til Høimesse og andre Formiddags-Prædikener forrettes Alterens Sakramente, kunde da ikke Daabens Sakramente forrettes til Aftensang. (Til Høimesse ville Tiden ikke tillade det). Og for at vinde nogen Tid hertil, kunde den sædvanlige Phantasie paa Orgelet, ved Præstens Nedgang af Prækestolen, ophæves, og det anordnede Vers istemmes strax ved Præstens: Amen. Derpaa kunde Døbebehandlingen gaae for sig, ikke affides, paa det Tienesten ikke skulde synes at ophøre, men ganske for hele Menighedens Dine; i hvilken Hensigt Fonten burde staae midt i Kirken, helst ud for Prækestolen; men skulde Fonten med den fornødne Plads for Fadderne her tage for meget Rum bort for Tilhørerne, da kunde den til Aftensang sættes midt i Choret *), og Fadderne have Plads i de der befindelige ledige Stole. Fonten kunde ogsaa maaskee bestandig staae midt i Choret, den tog jo dog i det høieste ikke meere Plads bort, end tvende Personer kunde staae paa; den sædvanlige Skranker behøvedes ikke, naar den stod i Choret.

E 3

Og

*) En fastnaglet Font er vel ingen Indvending; thi den kan jo bringes løs, eller en bevægelig anskaffes.

Og Daaben kunde da forrettes med den offentlige Høitidelighed, som den tilkommer.

Saa snart Døbe-Akten var forbi, maatte Fadderne tilligemed den ganske Menighed, under Anførsel af L^e,elet og Choret, istemme et af de dertil hypperlig forfattede Vers i den nye Psalmebog. — Døbehandlingen have Ende. — Og de Fattiges Tavle strax at gaae om til Fadderne *). —

Og nu fortsættes Aftensangs-Tienesten ved at collectere for Alteret. Paa denne Maade synes mig det var lettest, at forbigaae de mødende Baneskeligheder. Cantoren blev ikke herved paalagt nye Byrde i sine Forretninger, eller Disciplene foranlediget Forsømmelse i deres Studeringer eller Collision i andet, som skulde beobagtes af dem. — Dette sigter til alle Kiøbstæder.

Alt Daaben forrettedes eengang om Ugen var vel nok, da Hiemmedaab i Engdoms Tilfælde er tilladt. (Dens Indskrænkning hører ikke hertil at omtale).

J

*) Dette var vel høist rimeligt, da Fadderne, som oftest, endog til de fattigste Børn, ere formuende Folk. (Man erindre her: at jeg ikke skriver Anordninger).

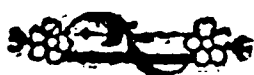
I øvrigt er dette ikke et splinter nyt Paa-
fund; thi alle jødiske og hedenske Profetiers Daab
foretages midt i Kirken, under Orgel og Menig-
hedens Forbøn udført i et dertil indrettet Bers.

I Landsbhyerne er den nærværende Ind-
retning vel den allerbedste; men man burde berede
sig paa at synge det dertil hørende rigtig, og an-
føre Skole-Børnene dertil, som tilforn er viist.
For alting maatte Fonten staae midt frem i Kirken,
maaskee bedst: ud for Prædikestolen eller Alteret.

Om Sangen paa Langfredag.

Denne Dag udelukker al Musik af Kirken
til udvortes Tegn paa Sorg, og blev det endnu
mere, hvis denne Dag, som billigt, var den ene-
ste Helligdag, at intet Orgel blev spillet. (Bede-
dagen undtages).

Men at synge passende Psalmer paa
denne Dag, kan vel dog bestaae med Christnes
Følelser (nullum vero mandatum de gustibus)
og Forsatning. Var vort Haab, som hine vantroe
Disciples, udslukt ved Christi Død, — beklæ-
gede vi med dem paa Langfredag en herlig Regent
Undergang, som skulde have oprettet og indført os
i et jordisk lyksaligt Rige, og — alt var ved hans

Død forloret; da havde vi Marsag til at hyle, da var her ikke Plads for een glad Tanke. — Eller beklagede vi paa denne Dag den ypperligste Lærers Død, hvis gode Lærdom skaffede ham onde Menneskers Fiendskab, der gik saa vidt, at de aflivede denne gode Mand, hvis Død var til Skade og ingen Nytte, da maatte det billigt opfordre os til Medynk og Bedrøvelse, her var da ikke Plads for een glad Tanke; vi kunde, vi burde da hyle. —

Men — Nei! — Vi erindre paa denne Dag med Bedrøvelse, at Jesus Guds Søn udstod de grueligste Pinsler og den smerteligste Død for vore utallige Forbrydelser; men. — vi takke for og glædes ved den derved os forhvervede Befrielse og Salighed. Er vor Sorg blandet med Taksigelse og Glæde, da kan vi jo synge! Thi at modtage den uendeligste Velgierning, uden Skionsomhed og Taksigelse, og uden at føle den heraf saa nødvendig flydende Glæde, maatte være underlige Følelser. *)

Da

*) Mig synes, at man her, ligesom ved Ligsang, anseer Sang for eensbetydende med Latter. Saa meget spæggende Sang ligner Latteren, saa aldeles er den alvorlige eller høitidelige Sang vel Latteren modsat. — Mon denne Sætning psykologice svigter? —

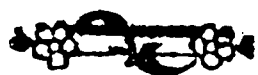
Da ingen Orgel høres paa Fængfredag, saa var det desmere fornødent for Sangerne, ved ofte igientagne Synge-Dvælses, at forsikre sig Fasthed i Melodierne; hvortil og Orgelet ved Prøven kunde bidrage.

Om Sang ved Stue-Bryllupper.

Der er i denne Tid fremført saa meget grundet imod dem, som have afvejet fra denne opbyggelige Skil, at deres Exempel er vel blevet ganske ufølgende.

Det er en gammel Brug, at herved syn- ges: I Jesu Navn ic. ; fordi denne syndige Psalme er juist i vigtige Begivenheder passende for alle Jesu Undersaatter. Melodien dertil er ældgammel og smuk.

Hvort en vis Liturg-Skrivers detestable Beskyldning om denne Melodies Slæbagtighed, og om Brudenes Lætsindighed, synes at være grundet, maae andre dømme om. Det første benægter jeg in totum. Kyndige Musici! siger mig med eller imod, ligesom jeg fortæner, (her tales om Melodiens sande indvortes Værd). Det andet: at skiere alle Brude over Lætsindighedens Kam, er en Beskyldning, hvilken jeg, som ingen Strider

er, undseer mig for at give sit rette Navn. Den uskylldige Kedme jeg har seet i saa mange Brudes Ansigt, den Taare i deres Dine *) ved Præstens Tale og Bøn, har noksom overbevist mig om, at de til Religionens, Dydens og Kiønnets Ære, ikke tænkte letsindigt ved dette vigtige Skridt. — Og hvorfor kunne der ikke ogsaa gives letsindige Brudgomme? — Dernæst tør man sige: at naar Psalmen var af den Melodie: Alf Høiheden op-
runderen, skulde den være de Letsindige mere til Behag; altsaa er denne Melodie letsindig. Utter detestabelt. Den som kan giøre Forskiel imellem letsindige og syrige eller festlige Melodier, kan ikke giøre slige Beskyldninger enten paa denne, eller nogen anden af vore nærværende Kirke-Melodier. Syrigere endnu er Musikken til No. 63. i Choralbogen, Lover den Herre 2c.; men er den enten letsindig eller slet? — Naar man holder Melodien mod Texten, troer jeg, den fortjener Navn af Mesterstykke. Begge Dele ere majestætiske.

De Melodier, hvis (musikaliske) Stil ikke var saa alvorlig, som det egner Kirke-Sange, ere afslagde, saasom: Træd sagt' heran, Eja mit
Hjerte

*) Hos Personer haade af Stand og Formue, om hvilke man kunde være forvissat, at det ikke var maaskee en Skræk for dette Liges Nødtørst eller Mangel, der rørte dem saa heftig. Dette kan vel det ganske Ministerium bekræfte.

Hierte og flere. Hvo som kiender disse, kiender
og Forskiellen imellem disse og vore nærværende
Melodiens Stiil. —

I den nye Psalmebog ere tvende Vers (No.
380 og 381.) forfattede til Brude. Vielser; og en
grundig Betænkksomhed har maaskee foraarsaget,
at just Metrumet af den festlige Mel. Af Hei-
den opr. er hertil blevet brugt; saasom denne vig-
tige Handling vel for alle retskafne Christne kan
føre Navn af en Fest. — Ved en høitidelig
Handling at bruge en høitidelig Sang med en høi-
tidelig Melodie, er vel ikke Uetsindighed!

I øvrigt maatte Sangerne berede sig paa
at synge Melodien punktuelt *)

At

*) Fattig-Tavlen behøves ikke at ombæres enten un-
der Sangen eller Talen, da Gæsterne endnu siden
ved Vordet have samlet. — Skjønt Tavlerne i
Kirken foraarsager Urolighed under Prædikenen,
saa kan dog vel ingen bekvemmere Tid dertil ud-
findes. Paa al anden Tid ville Tavlerne tabe. Un-
der Sangen er ikke saa mange Folk i Kirken, som
under Prædikenen, og paa den Tid var det ogsaa
Uroe. Ved Kirke-Døren at give i Tavlerne eller i
een Blok ville i store Kirker forøge Trængselen ved
Udgangen alt for meget. Det ville vare længe, in-
den hver Person kunde komme til Blokken. Naar
Folk om Vinteren havde frosset i 2 a 3 Timer, skulle
endnu

At Bryllups-Giesterne sang hver i sin Psalmebog var en roesværdig Skik; da man altid staaer mindre Fare for sine Tankers Udspredelse, naar man har sine Dine rettede til de afstængne Ord; end naar de slagre om til alle Objecter. De, som ikke kan Tænten uden ad, maae i andet Fald være Tilskuere eller Tilhørere, hvad man vil kalde det.

Om

endnu staae en halv Times Tid i Træk og Trængsel ved Kirke-Døren for at blive af med sin Gave, ville de vel hellere give intet i Blokken, og mange bleve vel formædelt Helbreds Svaghed eller Hazard nødt til at lade være. Kom alle Pengene i een Masse, da seer Tagerne Skade og Giverne Fornærmelse. Hvo kan bestemme, uden Giveren selv, hvilken af de angieldende Parter har undte det mest? Bør ikke enhver have Frihed at uddele sine Gaver som han vil? — Og hvo er berettiget at fradrage Tageren noget af det, som hans Belgisser bestemte ham? —

Al den Uroe, som Tavlerne forarsager, kunde vist affkaffes, naar Menigheden selv vilde bidrage dertil. Enhver astælle sine Tavlepenge hiemme, og naar man træder ind i Stolen (i Kirken), da lægge dem for sig paa Boghylden; og da kunne Tavleklokken aftages, som nu Gang op og Gang ned maae lyde: Grib i Lommen, tæl Penge! Thi i anden Fald maatte vel Tavlerne bie ved nogle af de lange Stole i et halvt Kvarteer, inden enhver fik Pengene op af Lommen, talt og lagt dem i Tavlen. Nu begynder enhver at tælle Penge, naar Klokken flinger; men denne Norden kunde jo undværes, naar man ved Indtrædelsen gjorde, som sagt er. Hvor
let

Om Sang ved Liig.

Her synes nødvendigt: at Bedemanden, naar Følget var samlet, før Udtrædelsen af Lighuset, sagde: Den eller de Psalmer No. . No. . synges ved Begravelsen. Hvorom altsaa Cantoren i Forveien maatte være underrettet, eller med ham aftalt.

Cere-

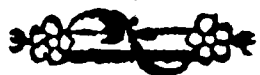
let kunde man da, naar Tavlen kom, uden at tabe et eeneste Ord af Prækenen, tage den for sig liggende Penge og lægge i Tavlen? At Menigheden i de lange Stole selv maae række Tavlen fra Person til anden, er en forstyrrende Skik. Hvorfor kunde ikke Tavlen rækkes ind fra begge Ender af de lange Stole? Man ville maaſkee indvende: hvorvidt da Tavlen ſkulle gaae op i Stolen fra hver Ende. Men kunde ikke de lange Stole have Skillerum i Midten? hvilket i denne Henseende jo var nyttigt, som og i Hensigt til Udgangen; da nu Følgerne ved Udtrædelsen af Stolene bleve fordeelte i Gangene, som ellers næsten alle begive sig udi Sidedangene, ſaa at den eene ikke kan komme frem for den anden. — At ſmaa Disciple gaaer med Tavlen er vel en ligesaa egenraadig, ſom ſkadelig Skik. De Bedkommende vil vel ikke ſelv have Uleilighed og en Discipel er letteſt at ſalarere. Diſſe kan neppe naae over Stoldøren; Menigheden maae da ſelv for det øvrige forrette dette Arbeide til ſin Andagts Forstyrrelſe. Den Banker paa Pulpitur-Dørene er en utilladelig Stoi. Man ſkal da gaae hen at lukke op, forblive ved Døren til 4 a 5 Tavler ſaaer paſſeret forbi, og — hvad hørde man i denne Tid af Prækenen? — Alt dette kunde afværges, naar Karlen, ſom ellers banker paa, med en Hoved-

Ceremonierne ved Vig-Sangen er efter de forskellige Stæder forskjellig. Den Skif, som i Kiøbenhavn er brugelig ved Kiøre-Vig (som Kiøres i Vigvogn), at begynde Sangen inden Følget er udstaaet af Vognene, og ligeledes at vedblive efterat de igien have begyndt at staae til Bogus, synes meget urimelig. Bedre: at Sangen ikke begyndte, før end Følget var samlet paa Kirkegaarden; thi de veed jo ellers ikke, hvorvidt Cantoren har sunget; og at Sangen igien hørde op, naar Følget begyndte at stige til Bogus.

At

vednægel sagte oplukte alle Dørene; nu gaae Tavlebærerne ind i Pulpiturerne og frembyde Tavlen til hver Person, som da ilagde den ved Indtrædelsen for sig lagte Penge. En Karl gaae bag efter og med en Hovednægel sagte ilukke alle Dørene. Man seer, hvor forskjelligt dette var fra den nærværende Brug, og intet forstyrrende. Tavlerne vandt desuden meget herved; thi, naar flere Personer, ja vel Familier, ere i eet Pulpitur, overlades det som oftest, allene til den, der lukker op, at give i Tavlen, hvilket nu nogle ikke saa let uden Undseelse kunde efterlade, og hos nogle ville denne bekvemmere Leilighed være en Tilskyndelse; thi hvad Indtryk har ikke Leilighed paa det menneskelige Hjerte! Den nærværende Maade kan ikke kaldes Leilighed til at give i Tavlen, da de saalænge skal affige af Andagt og Opmærksomhed, hvormed de anhøre Prækenen. Maaskee nogle af denne Marsag lukke ikke op, naar der bankes, og da taber Tavlen endnu mere. Dækkener paa Kirkegulvet og Pulpiturgan-

Alt endog de af Følget, som vidste Psalmen udenad, sang i Psalmebogen var en smuk Skik og afværgede vist for dem selv megen Udspredelse.

Sangerne maatte saavel ved denne, som ved al anden Sang, see paa, hvad der sømmer et Hierte, som har Følelse af sand Værdierhed og af skyldig Pligt.

gangene vare ogsaa i denne Henseende nyttige; men paa Trapperne kunne de dog ikke anbringes, hvorfor Tavlebærerne bør gaae sagte op og ned. Dette Tilfælde raader ogsaa fra, at bruge Disciple til dette Arbeide, da man ikke kunde forundre sig, om den spægende Ungdom ved hurtige Spring op og ned af Trapperne forarsagede nogen Støi. — Overalt synes mig: at Tavlernes ganske Afskaffelse var ikke allene rimelig, men fornøden; og i deres Sted at anskaffes Punge (uden Klokke) paa Stokke af saadan Længde, at de kunde naae fra Døren til Enden af Stolen, for at fritage Menigheden fra dette dem uvedkommende Arbeide. Vare de lange Stole afdeelte i Midten, behøvede disse Stokke ei at være meget lange; men hvis ikke, da maatte de være saa lange som udfordredes, og skulle de hermed forarsage nogen Uleilighed, da kunde jo den ene halve Deel af Stokken være til at skyde ind i den anden; saaledes har man jo paa Parepluse-Spadsere-Stokke og endnu ubetydeligere Smaating.

Tilsætninger og Trykfeil.

Pag. 8.	Lin. 7.	ved Enden, sæt til : at udsynge
—	—	8. fra Begyndelsen, sæt ud : at udsynge
—	8.	— 17. læs : . . . Verser
—	11.	— 25. læs : . . . udbrede
—	16.	— 13. læs : andre fremmede Ord (Cherubim, Zebaoth o. fl.) og Duns
Fælheder
—	—	— 18. læs : . . . største
—	22.	— 20. læs : . . . inden
—	38.	— 21. læs : . . . ville, være
—	39.	— 3. i Noten, læs : . . . Drengene

